

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı
Hareket ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ANTRENÖRLÜK
EĞİTİMİ PROGRAMLARINDA ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİ VE
ELEŞTİREL DÜŞÜNME DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cihan BÖLÜKBAŞOĞLU

Danışman
Doç. Dr. Haluk SAÇAKLI

İstanbul- 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Cihan BÖLÜKBAŞOĞLU

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Spor Bilimleri Fakültesinde Antrenörlük Eğitimi Programlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Liderlik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Antrenörlük Eğitimi

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 31.05.2021

Sayfa Sayısı : 94

Tez Danışmanları : Doç. Dr. Haluk SAÇAKLI

Dizin Terimleri : Antrenörlük, Eleştirel Düşünme, Liderlik

Türkçe Özet : Bu çalışmada spor bilimleri fakültesinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın evrenini İstanbul' daki tüm spor bilimleri fakültesinde antrenörlük programlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ilindeki spor bilimleri fakültelerinde antrenörlük programlarında öğrenim gören ve gönüllük esasına göre çalışmaya katılan 225 öğrenci oluşturmaktadır.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Cihan BÖLÜKBAŞOĞLU

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı
Hareket ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ANTRENÖRLÜK
EĞİTİMİ PROGRAMLARINDA ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİ VE
ELEŞTİREL DÜŞÜNME DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cihan BÖLÜKBAŞOĞLU

Danışman
Doç. Dr. Haluk SAÇAKLI

İstanbul- 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Cihan BÖLÜKBAŞOğLU

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Cihan BÖLÜKBAŞOĞLU' nun “**Spor Bilimleri Fakültesinde Antrenörlük Eğitimi Programlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Liderlik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi**” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Antrenörlük Eğitimi anabilim dalı, Hareket ve Antrenman Bilimleri bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza
Başkan _____
Doç. Dr. Mustafa EROL

İmza
Üye _____
Doç. Dr. Haluk SAÇAKLI
(Danışman)

İmza
Üye _____
Dr. Öğr. Üyesi Taner ATASOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../ ... / 2021

İmzası
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada spor bilimleri fakültesinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın evrenini İstanbul'daki tüm spor bilimleri fakültesinde antrenörlük programlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ilindeki spor bilimleri fakültelerinde antrenörlük programlarında öğrenim gören ve gönüllük esasına göre çalışmaya katılan 225 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş, cinsiyet, okul türü, anne ve baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir düzeyi değişkenleri ile liderlik yönelimleri ölçeğinin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak, ($p<0,05$) anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Değişkenler arasında yapılan t testi ve tek yönlü Varyans analizi neticeleri de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcıların liderlik ölçeği ile eleştirel düşünme ölçeği ilişki düzeyi incelendiğinde, iki değişken arasındaki ilişkinin anlamlı ($p<0,001$) olduğu belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde (0,237) ve düşük düzeydedir. Çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesi SPSS 20.0 paket programı ile yapılmıştır. Elde edilen verilerden demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzde ortalamalarının tespiti için betimsel istatistik yapılmıştır. İkili gruplardaki anlamlılığın testi için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla olan bağımsız değişken arasındaki anlamlı farklılığın tespiti içinde tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Liderlik özellikleri ile eleştirel düşünme düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi uygulanmıştır. Bu sonuç katılımcıların eleştirel düşünme düzeyinin liderlik davranış biçimlerini az miktarda pozitif yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların eleştirel düşünme ve liderlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki sergilediği ve liderlik eleştirel düşünmeyi olumlu yönde, düşük düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antrenörlük, Eleştirel Düşünme, Liderlik

SUMMARY

In this study, it was aimed to examine the leadership characteristics and critical thinking levels of the students studying in coaching education programs in the faculty of sports sciences. All sports science in the universe of this study consists of students studying in Istanbul coaching programs in the faculty. The sample of the study consists of 225 students who study in coaching programs in sports sciences faculties in Istanbul and participate in the study on a voluntary basis. It was determined that there was a statistically significant difference ($p < 0.05$) between the participants' age, gender, school type, mother and father education level, family monthly income level and the mean scores of the leadership orientation scale. A statistically significant difference was found in the results of the t test and one-way analysis of variance between variables. When the relationship level of the participants' leadership scale and critical thinking scale was examined, it was determined that the relationship between the two variables was significant ($p < 0.001$). The relationship between variables is positive (0.237) and low. This result can be interpreted as that the critical thinking level of the participants has a small positive effect on their leadership behavior. It was concluded that the participants exhibited a low level of positive relationship between critical thinking and leadership, and leadership affected critical thinking positively and low

Keywords: Coaching, Critical Thinking, Leadership

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
EKLER LİSTESİ	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTRENÖRLÜK VE LİDERLİK

1.1. Antrenörlük Kavramı	5
1.1.1. Antrenörün Görevleri	6
1.1.2. Antrenörün Sahip Olması Gereken Nitelikler	7
1.1.3. Antrenör ve Sporcu İlişkisi.....	8
1.2. Liderlik Kavramı	9
1.2.1. Liderlik Özellikleri	10
1.2.2. Temel Liderlik İşlevleri.....	11
1.2.2.1 Hedef Belirleme İşlevi.....	11
1.2.2.2 Planlama İşlevi.....	11
1.2.2.3 Koordinasyon İşlevi.....	12
1.2.2.4 Kontrol İşlevi	12
1.2.2.5 Ödüllendirme/ Cezalandırma İşlevi	12
1.2.2.6 Grup Temsilciliği İşlevi	12
1.2.2.7 Hakemlik İşlevi.....	13
1.2.2.8 Örnek Olma İşlevi.....	13
1.2.3. Liderliğin Önemi	13
1.3. Antrenörlükte Liderlik	14
1.3.1. Antrenörlerde Liderlik Tarzları	15
1.3.1.1. Demokratik Antrenörlük Tarzı	16
1.3.1.2. Otokratik Antrenörlük Tarzı	17
1.3.1.3. Liberal Antrenörlük Tarzı.....	18
1.4. Eleştirel Liderlik Stili.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

2.1. Eleştirel Düşünme Kavramı	22
2.2. Eleştirel Düşünme Becerileri	23
2.3. Eleştirel Düşünen Bireylerin Özellikleri	24
2.4. Eleştirel Düşünme Süreçleri.....	26
2.5. Eleştirel Düşünmenin Önemi	28
2.6. Eleştirel Düşünmeyi Engelleyen Faktörler	31
2.6.1 Haber kaynakları ile zihinde yaratılan farklı dünya algısı.....	31
2.6.2 Benmerkezcilik.....	32
2.6.3 Zihinde çeşitli etkenler aracılığıyla farklı dünya algısının yaratılması	32
2.6.4 Korkular.....	32
2.6.5 Ya hep ya hiç düşünce şekli	32
2.6.6 Düşünmekten vazgeçmeye neden olan eğitimsel uygulamalar	33
2.6.7 Daha önceki kararlar ve kişisel deneyimler	33
2.6.8 Düşünmenin gelişimsel şekilleri	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Evren ve Örneklem	34
3.3. Veri Toplama Araçları	34
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	35
3.3.2. Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği	35
3.3.3. Liderlik Yönelimleri Ölçeği	35
3.4. Verilerin Analizi.....	35

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Katılımcıların Bağımsız Değişkenlere Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	37
4.2. Katılımcıların Liderlik Yönelimleri ve Eleştirel Düşünme Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	40
4.2.1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	40
4.2.2. Katılımcıların Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular	42
4.2.3. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular.....	44
4.2.4. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular	44
4.2.5. Katılımcıların Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular.....	45

4.3. Liderlik Ölçeği Bulguları	46
4.3.1. Liderlik Ölçeği Faktör Analizi Bulguları	47
4.4. Eleştirel Düşünme Ölçeğine İlişkin Bulgular	49
4.5. Korelasyon Analizi Yorumları	50
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKÇA	56
EKLER.....	64
ÖZGEÇMİŞ.....	78

KISALTMALAR

SPSS	:	Statistical Package For The Social Sciences
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
MS	:	Milattan sonra

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların “Cinsiyet” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	37
Tablo 2. Katılımcıların “Yaş” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	37
Tablo 3. Katılımcıların “Anne Eğitim Düzeyi” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	38
Tablo 4. Katılımcıların “Baba Eğitim Düzeyi” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	38
Tablo 5. Katılımcıların “Okul Türü” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	39
Tablo 6. Katılımcıların “Aile Aylık Gelir Düzeyi” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	39
Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre “Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşım” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları	40
Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre “Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılarım” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları	40
Tablo 9. Cinsiyet Değişkenine Göre “Detaya önem veririm” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları	41
Tablo 10. Cinsiyet Değişkenine Göre “Katılımı destekleyen bir liderim” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları	41
Tablo 11. Cinsiyet Değişkenine Göre “Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları.....	42
Tablo 12. Yaş Değişkenine Göre “Alınan kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi	42
Tablo 13. Yaş Değişkenine Göre “Güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi.....	42
Tablo 14. Yaş Değişkenine Göre “Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi	43
Tablo 15. Yaş Değişkenine Göre “Eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda hiyerarşinin gerekliliğine inanırım” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi	43
Tablo 16. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre “İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim var” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi	44
Tablo 17. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre “Açık ve İşbirliğine Dayalı İlişkiler Yoluyla Güven Yaratırım” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi44	
Tablo 18. Okul Türü Değişkenine Göre “Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi	45
Tablo 19. Aile Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre “Güçlü ve İddialı Bir Vizyon ve Misyon Duygusu Aşılarım” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi.....	45
Tablo 20. Liderlik Ölçeğinin Ortalama Puanları	46
Tablo 21. Liderlik Ölçeğinin Faktör Analizleri.....	47
Tablo 22. Toplam Puanlara Göre Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	49
Tablo 23. Korelasyon Analizi Bulguları	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Liderin Yapması Gerekenler.....	11
--	----

EKLER LİSTESİ

EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	64
EK 2: Watson- Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği.....	65
EK 3: Liderlik Yönelimleri Ölçeği.....	76

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılmasında çok değerli görüş ve yönlendirmeleriyle, katkı sunan değerli danışmanım Doç. Dr. Haluk SAÇAKLI 'ya, Dr. Öğr. Üyesi Taner ATASOY' a ve Öğr. Gör. Ömür GÜLFIRAT'a her şey için sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bu vesileyle tüm çalışma arkadaşlarıma ve hocalarıma, anket çalışması sırasında öğrenci arkadaşlara, ayrıca aileme tüm katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

Bireylerin bilgi çağında olan ve hızla gelişen bir topluma ayak uydurmaları ve ayakta kalabilmeleri için düşünen, yeni görüşleri olan, farklı bakış açılarına sahip olan ve bunları hayata geçirebilecek şekilde yetiştirilmelerini büyük önemi bulunmaktadır. Bu amaçla uygulamaya konulan eğitim programları ile düşünen, üreten, eleştiren ve bilgiye ulaşma yollarını bilen bireylerin yetiştirilmesine çalışılmakta ve düşünme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, sporcu sağlığı, antrenörlük, rekreasyon, spor hekimliği gibi spor alanlarının psikomotor alanla ilişkili olan meslek alanlarıdır (Wuest ve Bucher, 2006). Bu meslek alanlarının etkili olabilmesi için gereken pek çok becerinin motor becerisi olduğu ifade edilebilir. Bu becerilerin ilgili alanlarda mesleklerini icra etmek durumunda olan bireylerde olması gereken ortak nitelikler olduğu kabul edilmekte, karar verme becerileri, bilgi işleme becerileri, iç gözlem ve düşünme becerileri gibi eleştirel düşünme bileşenlerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda beden eğitimi ve spor alanlarındaki eğitimcilerin profesyonel bir hazırlık sürecinden geçirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Ocansey vd., 1992).

Liderlik kavramı ise, üzerinde herkesin uzlaşmış olduğu bir kavram olmadığından, bu alanda çalışma yapanların kendine göre bir tanımlama geliştirdiği belirtilebilir. Liderlik kavramı bir tanımlamada, izleyenlerin var olan güçlerini harekete geçirebilmelerine imkân tanımak, engelleri kaldırmak, gelişimlerini sağlamak ve kılavuzluk etmek şeklinde tanımlanmaktadır (Başaran, 2004). Liderliğin tanımlaması temelde liderin yaptığı ile sınırlı bir olgudur. Liderlik özelliklerinin ve davranışlarının belirlenmesinde, izleyenlerin beklentileri ve algılarının belirleyici olduğu kabul edilebilir. Liderlerden sadece bireyleri ortak bir amaç için harekete geçmelerini sağlama beklenmemekte, aynı zamanda izleyenlerin beklentilerini, değerlerini ve duygularını da önemseyen bir vizyon oluşturmaları sağlamaları beklenmektedir (Karip, 1998). Bu sebeple liderliğin sadece özelliklerine dayalı ele alınması söz konusu değildir. Belirli hedeflere ve amaçlara yönelen insan topluluklarının oluşturulması ve toplulukların harekete geçirilmesi herkeste kolay bulunmayan bazı becerileri ve ikna yeteneğini gerektirmektedir (Eren, 2020).

Bireylerin fiziksel ve spor etkinliklerine farklı katılım amaçları bulunmaktadır. Bu amaçların eğlence ve zevkten, duygusal ve sosyal gelişime, maddi ödül kazanmaya kadar uzanan farklı nedenleri olabilmektedir. Antrenör mesleği ise, bireylerin istenen sonuçlara ulaşmasına yardımcı olan, eğitimlerini sağlayan, çalıştıran ve yetiştiren, bunları yapabilmek için de gereken bilgi ve becerilere sahip kişilerdir (Capel ve Piotrowski, 2000). Bu kapsamda liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerine ilişkin olarak yapılan kuramsala tartışmalar ışığında liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyi arasındaki ilişkinin ortaya konması önemli kabul edilmektedir.

Bu kapsamda antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin farklı değişkenler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın problemi; “Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin cinsiyet, yaş, anne baba eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı spor bilimleri fakültesinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerini, cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim gördükleri program ve üniversite giriş puanı türü değişkenleri bakımından karşılaştırmaktır. Bu kapsamda antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin farklı değişkenler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır.

Bireylerin bilgi çağında olan ve hızla gelişen bir topluma ayak uydurmaları ve ayakta kalabilmeleri için düşünen, yeni görüşleri olan, farklı bakış açılarına sahip olan ve bunları hayata geçirebilecek şekilde yetiştirilmelerini büyük önemi bulunmaktadır. Bu amaçla uygulamaya konulan eğitim programları ile düşünen, üreten, eleştiren ve bilgiye ulaşma yollarını bilen bireylerin yetiştirilmesine çalışılmakta ve düşünme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

İnsan odaklılığının her geçen gün artış gösterdiği günümüzde, bilimsel gelişmelerin hızlandığı ve insan beyni üzerine yürütülen araştırmaların arttığı görülmektedir. Bu gelişmelerle birlikte liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile ilgili olarak yapılan araştırmaların hız kazandığı dikkat çekmektedir.

Özellikle psikomotor becerilerin ön plana çıktığı meslek alanlarında bu becerilerin öneminin ortaya konması bakımından tez konusunun önem arz ettiği belirtilebilir. Alanyazın incelemesinde ise, liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin çözümlenmesine dair çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışmanın alanyazındaki boşluğun doldurulmasında katkı sunması düşünülmektedir. Bununla birlikte bu alanda araştırma yapacak akademisyenlere de önemli faydalarının dokunacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

Araştırmanın Alt Problemleri

- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ile üniversiteleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ile ailenin aylık geliri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile cinsiyet düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile üniversiteleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile ailenin aylık geliri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

1. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerinde anlamlı farklılıklar vardır.

2. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile yaş arasında anlamlı farklılıklar vardır.

3. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

4. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılıklar vardır.

5. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılıklar vardır.

6. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile üniversiteleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

7. **Hipotez.** Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri ile ailenin aylık geliri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan antrenörlük öğrenimi alan öğrencilerin ankete doğru, samimi ve içten yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

- Ayrıca araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının katılımcıların liderlik özelliklerini ve eleştirel düşünme düzeylerini ölçtüğü varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma İstanbul ilindeki spor bilimleri fakültesinde antrenörlük programlarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlı tutulmuştur.

- Araştırma katılımcılarının verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

- Araştırma İstanbul ilindeki spor bilimleri fakülteleri ve 2020-2021 eğitim ve öğretim dönemi ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTRENÖRLÜK VE LİDERLİK

1.1. Antrenörlük Kavramı

Antrenörlük kavramı, İngilizcede kuvvetli, dayanıklı, azimli, güçlü anlamına gelen “antrenör” sözcüğünden türetilmiştir. Antrenörler, uzun vadeli antrenman taslakları hazırlayarak, bunları uygulamaya koymaktadır. Sporcuların çevikliğini, nefesini ve dayanıklılığını arttırmakta, mücadele kapasitelerini güçlendirmekte, kişilik gelişiminde etkin rol oynayarak, toplumsal yapılarını meydana getirmektedir (Donuk, 2007).

Antrenörlük, sporcuların zihinsel, duygusal, fiziksel ve sosyal kapasitelerini gerçekleştiren, maksimum performanslarına ulaşmalarına yardımcı olan, müsabakalara hazırlayan bir meslek grubudur. Bu mesleği yapan kişiler antrenör olarak tanımlanmaktadır. Antrenör, sporcuların fiziksel, fizyolojik, zihinsel, sosyal ve duygusal kapasitelerini, belirli amaçları içeren davranışlarla geliştirmelerini sağlayan, bunun için bilimsel amaçlardan da yararlanan, özel eğitim ve öğretim almış olan bireydir (Türksoy, 2020).

Başarılı bir antrenör, kaybetme-kazanma kaygılarından ziyade sporcuların yararını gözetendir (Muratlı, 2007). İnsanlar günlük hayatta karşılaştıkları problemler karşısında sadece etrafında olup bitenlere göre teoriler oluşturan zekâ ile değil, doğru bilgilere dayanarak, davranışlarına yön verebilecek işlevsel bir akla sahip iseler gerçeğe ulaşabilmektedirler (Özdemir, 2017).

Sporunda başarı sadece o günü kurtarmak amacıyla kazanmak ile değil, sporcunun geleceğine yatırım yapılarak elde edilebilir. Antrenörlerin sporcular üzerinde teknik, taktik, zihinsel, ruhsal, sosyal ve kültürel etkileri bulunmalıdır. Antrenörler, sporcu üzerinde iyi bir insan olarak, karakteri, kişiliği, sosyal yönü, akıl sağlığı ile doğrudan etki yapabilmelidir (Tatlıcı ve Kırımlıoğlu, 2008).

Antrenörlük mesleğini yapan kişi, güçlü ve yeterli motivasyon özelliğine, sağlam kişilik yapısına, tam fiziksel yetenekler ve düşünme kapasitesine sahip olan, yaşayışı ve davranışları ile örnek olabilen, zeki, doğru sözlü, hata ve kusurlarını belli etmeyen, dışa dönük, iyi bir psikolog, liderlik özellikleri ve ikna yeteneği bulunan, takım ruhunun oluşmasını sağlayan, genel kültür ve mesleki bilgilerini artırma

amacıyla sürekli incelemeler ve araştırmalara yönelen, ödül ve cezalandırmada dengeli ve ll olan, alanı dışında ülkede ve dünyadaki yenilikleri takip eden, bunları uygulayan bir uzmandır (Donuk, 2007).

Antrenörler, sporcuların yaşı, branşı, cinsiyeti, geçmişi, antrenman düzeyi, antrenman yaşı, hedefleri, mevki ve pozisyonları gibi özelliklere bağlı olarak farklı yollar ve yöntemler izleyebilmekte ya da uygulayabilmektedirler. Bu Şekilde antrenör davranışlarında da farklılık görülebilmesi mümkündür. Antrenörün kişilik yapısı, sporcunun ya da takımın başarılı olmasında etkili olmaktadır. Antrenörlerin yol gösterici olmaları ve eğitici özellikleri bulunmalıdır (Sevim vd., 2001).

Bir antrenör teknik, taktik ve motorik alanlarda iyi olabilir. Fakat sahip olduğu bu bilgileri sporculara aktarabilme yeteneğine sahip değil ise, sporcularla etkili bir iletişim kuramıyor ise, sporcuların motive olmaları ve başarılı olmaları söz konusu olamamaktadır. Antrenörün başarılı olması, sahip olduğu bilgilerle değil bu bilgileri sporculara öğretme, pratiğe dökebilmesi ile ilgilidir (Erdoğan, 2011).

Antrenör, sporcuların ortak bir hedefe yönlendirmesini sağlayan zeki bir liderdir (Tatar, 2009). Antrenörler davranışları, yaptıkları ve konuşmalarıyla sporcuları etkileyebilen ve yönlendiren, herkesin saygı gösterdiği bir lider konumundadır (Kandemir, 2017). Spor dallarında başarının elde edilmesinde antrenör en önemli etkenler arasındadır. Bireysel ya da takım sporlarında antrenörlerin rolü oldukça önemlidir (Lobinger ve Musculus, 2018).

1.1.1. Antrenörün Görevleri

Antrenörün bilgi ve becerisine inanan sporcular daha hızlı öğrenmekte, antrenmanlarında daha başarılı olmaktadır. Antrenörü sevip sayan sporcular, onun önerilerini ve kararlarını yerin getirmekte, kendi sorumluluklarının bilincinde olmaktadır (Azboy vd., 2012). Takım sporlarında, takımın iyi Şekilde yönetilmesi başarıyı doğrudan etkileyen bir unsurdur. Antrenörlerin takımı iyi yönetebilmesi, sporcuları yönlendirebilmesi için bazı temel niteliklere sahip olmalarını gerektirmektedir (Türksoy ve Őarkıcı, 2003).

Antrenörlerin işlevi, bilgili olmak, dostluk ve arkadaşlık, başarıyı destekleme, eğitici olmak, sporcular açısından güdüleyici olmak, danışmanlık, halkla ilişkiler, kısa ve uzun vadeli antrenmanların planlanması ve diğer etkinlerini ayarlamaktır (eyiz, 2007). İngiltere Antrenör Strateji Birliği tarafından antrenörlerin rolleri, destekleyici,

motive edici, değerlendirici, danışman, arkadaş, yönlendirici, araştırmacı, teşvik edici, organizatör, bilgilendirici, örnek, gözlemci şeklinde sıralanmaktadır (Türksoy, 2020). Yapılan bir çalışmada antrenörün rollerini yerine getirmede sahip olması gereken beceriler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Türksoy, 2020):

- Antrenör sporcularla etkili bir iletişim kurmalıdır,
- Antrenör ğrenme sürecini, antrenman prensiplerini ve antrenör tarzlarını doğru kavrayabilmelidir,
- Yoğun antrenman nedenlerini ve belirtilerini anlayabilmelidir,
- Antrenman işleyişi ve sporcu performansının takibini yapabilmek açısından gereken testlerin uygulanması,
- Sporculara güvenlik hususunda önerilerde bulunmalı, antrenmanda sakatlanma risklerini azaltabilecek önlemler hususunda bilgilendirme yapılmalı,
- Sporculara beslenme konusunda nertilerde bulunma ve enerji sistemlerini geliştirebilmeleri konusunda bilgilendirmek,
- Sporcuların rahatlama ve zihinsel görüntüleme egzersizleri hususunda bilgilendirilmesi,
- Sporcuların sahip oldukları becerileri görebilme ve yeni beceriler kazanmaları konusunda destek olmak,
- Sporcuların yasal destekleyici ürünlere ilişkin bilgilenmelerinin sağlanması,
- Sporcuların antrenman ve ma performanslarının doğru şekilde değerlendirilmesi.

1.1.2. Antrenörün Sahip Olması Gereken Nitelikler

Antrenör, antrenman çerçevesinde belirlenen amacın gerçekleştirilmesi için yetiştirilen ya da yetişmiş olan amatör ya da profesyonel olarak faaliyette bulunan kişidir (şahin, 2005). Bilginin son yıllardaki hızlı gelişimi, değişimi ve tüketimi, bilgiyi etkin kullanan, yapılandırıcı, yaratıcı düşünebilen, yeni bilgiler ortaya koyabilen öğrencilerin ve sporcuların yetişmesini zorunlu hale getirmektedir (Tuncel, 2011). Bunun gerçekleştirilmesi amacıyla da mesleki olarak kendilerini yenileyebilen, geliştiren ve ilgili alanda çalışmaları takip eden kişilere ihtiyaç duyulacağı kabul edilebilir.

Antrenör ülkemiz koşullarında, teorik ve pratik eğitim gördüğü kendi spor branşı kademesinde programın gerektirdiği yeterlilikleri başarıyla tamamlayarak, ilgili kademe Spor Genel Müdürlüğü ya da ilgili federasyondan belgesini alan, bireysel ya da takımları ulusal ve uluslararası kurallara ve tekniklere uygun şekilde yetiştirme, takibini yapma görev ve yetkisine haiz kişi olarak tanımlanabilmektedir (Sunay, 2009). Bir antrenörün sahip olması gereken nitelikleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Azboy vd., 2012):

- Antrenörün branşına ilişkin bilimsel bilgilere sahip olması gerekmektedir.
- Antrenörün sporcuları iyi tanması ve yönlendirmesi, takım sporlarında en uygun sporcuları seçmesi gerekmektedir.
- Antrenörün fizyoloji, kondisyon ve ilk yardımcı alanında yeterli bilgi düzeyine sahip olması gerekmektedir.
- Antrenör liderlik özelliklerine sahip olmalıdır.
- Antrenörün takım sorumluluğu taşıyabilmesi, her durumda kendisini kontrol edebilmesi gerekmektedir.
- Davranış ve tutumlarında kararlı hareket etmelidir.
- Belirlenen hedeflere ulaşabilmeleri için sporcuları en iyi şekilde motive edebilmelidir.
- Antrenör koşullara göre kendisini yenileyebilmelidir.
- Sporcuların yaşadıkları bireysel sorunları dikkate almalıdır.
- Her türlü problemle başa çıkabilmelidir.
- Gerçekleri olduğu gibi kabullenebilmelidir (Azboy vd., 2012).

1.1.3. Antrenör ve Sporcu İlişkisi

Antrenör-sporcu ilişkisinde, antrenör temel belirleyici kuralları koymaktan sorumludur. Bu bağlamda antrenör- sporcu ilişkisinin niteliğini ve düzeyini belirleyen kişinin antrenör olduğu belirtilebilir. Antrenörlerin tüm sporculara karşı eşit mesafede durması gerekliliği bulunsa da bazı özel durumlar karşısından antrenörlerin belirli sporcular ile daha nitelikli ve düzeyde iletişim kurmaları gerekli olabilmektedir (Diker ve Müniroğlu, 2016).

Bir sporcunun hazırlık dönemini en iyi şekilde geçirmesi ve müsabakalarda istenen neticeyi alabilmesi için antrenörü ile ilişkisinin olumlu nitelikler taşıması gerekmektedir. Antrenör, bu kapsamda sporcunun fiziksel özellikleri yanında sosyo-

psikolojik ve zihinsel özelliklerini de dikkate alarak, hazırlık ve yarışma süreçlerinde sporcuların hem bedensel hem de psikolojik süreçlerini yönetebilmelidir. Antrenörler, sporcuları hem yarışmalarda başarı kazanmaları için eğitmek ile yükümlüdür hem de toplumsal alanda istenen davranışları gösterebilen bireyler yetiştirme ile yükümlüdürler. Bu bağlamda antrenör bedensel gelişim ve optimal performansa ulaşmayı hedefleyen bir çalıştırıcı olmakta, aynı zamanda bu bireylerin toplumsal normlara uygun şekilde ahlaki gelişimlerinden, olgunlaşmalarından sorumlu olan bir pedagoğ görevini üstlenmektedir (Özkan, 2019).

Antrenörlük mesleği, farklı bilgi, beceri ve donanımlar gerektiren bir alandır. Özellikle belli yaş gruplarındaki sporcuların yetiştirilmesinde antrenörün teknik bilgiler yanında psikoloji ve pedagoji alanlarına da hâkim olması gerekmektedir. İyi bir antrenör, öznel değerlendirmelerin yanında deneyler, gözlemler, örnek olaylar, sosyometrik ve psikometrik ölçümler doğrultusunda sporcular hakkında bilgi edinmeli, bunları en iyi şekilde değerlendirmeli ve sporcuyu yönlendirebilmelidir. Bu yeterliliğe sahip olmayan bir antrenör didaktik ve otoriter tavır sergileyerek, sporcunun geribildirimlerini önemsemeyeceğinden, antrenör- sporcu iletişimi etkin bir şekilde sağlanamayacaktır (Kasap ve Erdem, 2009).

Sporcuya sürekli yapması gerekeni anlatmak, komut vermek, eleştiride bulunmak, sporcunun öneri, istek, eleştiri ve fikirlerinin dinlememek, sporcunun kendini değersiz hissetmesine neden olarak, özgüveninin olumsuz etkilenmesine yol açabilecektir. Antrenör özellikle takım sporlarında etkili iletişimi sağlamalı, sporcularla bireysel olarak, takımla bütün olarak iletişim ağını kurabilmelidir. Sporcular bu ortamda antrenörlerinin söylediklerini antrenmanlarda ve yarışmalarda aynen uygulamaya çalışacaklardır. Antrenörler ise sağlıklı bir iletişim kurabildiklerinden, sporcuları başarılı olmaları için güdüleyebilecektir (Kıralı, 2013).

1.2. Liderlik Kavramı

İnsanlar yapıları gereği grup halinde yaşamayı tercih eden, sosyal niteliklere sahip olduklarından, grupları yönetebilecek ve hedeflere ulaşabilmeyi sağlayacak liderlere ihtiyaç duymaktadırlar. İnsanların belirli hedeflere ulaştırılması amacıyla, bu süreçte onların çıkarlarının, kişisel istek ve ihtiyaçlarının neler olduğunun takibi, insanların bir grup etrafından toplanması, cesaretlerini, güçlerini, enerjilerini, isteklerini arttırmak gerekir. Gruptaki insanların somut olarak bireysel çıkarlarını

belirleyebilmek zor ise, onların milli duygularına, ortak ahlaki, sosyal ve dinsel değerlerine hitap edilmesi gerekebilecektir (Eren, 2020:435).

Liderler, bir yandan örgütün hedeflerini yerine getirmekte diğer yandan örgüt üyelerinin hedefe ulaşmada çabalarını destekleyerek, yol gösterici olmaktadır. Lider, örgütteki bir yönetici ya da örgüt personelinin seçeceği bir kişi olabilir. Liderin örgütteki görevi fark etmeksizin, hedefler doğrultusunda çalışanları desteklemesi, motive etmesi ve hedeflere ulaşılabilmesi için çalışanları desteklemesi ve yönlendirmesi gerekmektedir (Paksoy, 2008).

Liderlik, bir işte başarıya ulaşmak için en önemli unsurlardan biridir. Bu alanda yapılan araştırmalarda, insan ve etkileme konularına vurgu yapılmaktadır. Liderlik, hedeflere ulaşmak için etkileme özelliğini kullanmaktır. Diğer bir ifade ile liderlik, hedeflere ulaşmak amacıyla insanları etkileyebilme yeteneğidir (Daft, 2008). Liderlik, insanlar açısından istenen bir konumdur, liderlerin kişiliklerine karşı hayranlık duyulmaktadır (Brooks, 2006).

1.2.1. Liderlik Özellikleri

Liderlik, normal bir insana nazaran daha gelişmiş ve yoğun bir potansiyele sahiptir. Bu özelliğin performansa yansımaları durumunda lider, kendi ilgi, etkinlik ve yatkınlık alanına göre diğer insanların önünü açmakta ve bu insanların isteklerine, arzularına ve beklentilerine kendisinden daha fazla önem vermektedir. Bu sayede lider kendisini belli bir konumda görebilmekte, kendinden önce diğer insanlara yönelerek, kendi arasında güçlü bir bağ kurabilmektedir. Lider, diğer bir ifade ile insanlara yönelmek ve insanlar için yaptıkları ile gelişmek anlamını taşımaktadır (Fındıkcı, 2013).

Bir liderin sahip olması gereken nitelikler yaratıcılık, risk yüklenme kapasitesi, macera eğilimi, maddi ve manevi cesaret, durumu ilk bakışta kavrayabilme yeteneği, çalışkanlık, tevazu, sezgi gücü, araştırmacılık, zihni ve fiziki dayanıklılık, düşüncelerini pratiğe dökme yetisi, fırsat yaratma ve bunu kullanma, felaketler karşısından soğukkanlı olabilmek, beklenmedik durumlara karşı göğüs gerebilmek, yenilikleri uygulamak, değişime ayak uydurmak, adil olmak, her düzeyde bilgiyi kullanabilmek, astların fiziksel ve ruhsal refahını sağlamak ve motive etmek, geniş ve mantıklı hayal gücü, sağduyu gibi özellikler olarak belirtilmektedir (Türksoy, 2020).

Şekil 1’de görüldüğü üzere bir liderin yapması gerekenler takımı oluşturma ve devamlılığını sağlama, bireyi geliştirme ve görevi başarmak şeklindedir.

Şekil 1. Liderin Yapması Gerekenler

Kaynak: (Adair, 2013, s.64)

Liderlik becerileri, insanları hedef belirleme, başarıya yönüne yöneltme, belirli hedeflere ulaşabilmeleri için çaba göstermeleri konusunda ikna etmek, faaliyetleri kontrol etme ve etkileyebilme, insanları değiştirebilme gibi becerileri içermektedir. Liderlik genel olarak öğrenilen bir süreci kapsamaktadır (Yiğit, 2002).

1.2.2. Temel Liderlik İşlevleri

Liderlik işlevleri, grubun türüne ve niteliklerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılık grubun yapısından, etkinliğin türünden, yaş, hedef, cinsiyet gibi faktörlerden yaşanabilmektedir. Bir lider, grubun ortak özelliklerini taşıyabilecek işlevlere haiz olmalıdır (Türksoy, 2020).

1.2.2.1 Hedef Belirleme İşlevi

Bir grubun hedefleri, üyelerin katılımı, lider ya da lider üstü konumdaki bir otorite tarafından belirlenmektedir. Grup hedeflerinin ortak şekilde belirlenmemesi durumunda, lider hedefleri örgüt üyelerine anlatarak, üyelerin hedefleri benimsemelerini ve özümsemelerini sağlayabilmelidir (Donuk, 2007).

1.2.2.2 Planlama İşlevi

Liderler genellikle grubun hedefine ulaşabilmesi için planlama yapmaktadırlar. Bu planlama çoğunlukla hemen yapılması gerekenleri kapsamakla birlikte, geleceğe

ilişkin planlama da yapılabilmektedir. Spor alanındaki planlamalar uzun ve kısa vadeli yapılabilmektedir. Uzun vadeli planlama en az beş yıllık, kısa vadeli planlama ise takımın veya bireysel sporcunun sezon için belirlenmiş hedeflerini kapsamaktadır (Çeyiz, 2007).

1.2.2.3 Koordinasyon İşlevi

Lider, grubun hedeflerini gerçekleştirebilmesi amacıyla grup üyeleri ve birimlerle uyumlu şekilde hareket edebilmeyi sağlamalıdır. Başarılı bir liderin yatığı planlama doğrultusunda hareket ederek, kişileri bir araya getirmesi ve görev dağılımını yapabilmesi gerekmektedir. Liderin koordinasyonu sağlayamaması durumunda, grubun yapacağı işten arzu edilen netice alınamayacaktır (Donuk, 2007).

1.2.2.4 Kontrol İşlevi

Lider, planlama doğrultusunda faaliyetlerin yapılıp yapılmadığını, yapılan faaliyetlerin ne derece doğru ve verimli olduğunu, yapılmayan faaliyetlerin nedenlerini kontrol etmelidir. Bu süreçte gruptaki üyelerin etkin rol oynamasına fırsat vermeli, hızlı bir şekilde raporlama yapılmasını sağlamalıdır. Kontrol aşamasında istisnalara dikkat edilerek, kişilerin motivasyonu sağlanmalıdır (Türksoy, 2020).

1.2.2.5 Ödüllendirme/ Cezalandırma İşlevi

Liderin, grupta yer aşan kişilerin, kurallara ve amaçlara uyma dereceleri, davranışlarının değerlendirilmesi sonucunda, kişilere belli sınırlar doğrultusunda ödül ya da ceza verilmesi işlevi bulunmaktadır. Bir antrenörün sporculara vereceği cezanın kabulü, ödülün etkisi, diğer sporcularda görülebilecek benzeri davranışlardan çok farklıdır (Dinçer, 2013).

1.2.2.6 Grup Temsilciliği İşlevi

Örgütler, gruplar, bireyler arasındaki ilişkilerde iletişim en önemli faktörler arasındadır. Liderlerin iyi iletişim kurma özellikleri bulunmaktadır. Lider, hâkim olduğu grubun duygu ve düşüncelerini diğerlerine en iyi şekilde aktarabilen sözcü ya da temsilcidir (Donuk, 2007).

1.2.2.7 Hakemlik İşlevi

Liderler, gruplar ya da bireyler arasındaki ilişkilerin bozulması ya da çatışma durumlarında aracılık yapma niteliğine sahiptirler. Dolayısıyla grupta ya da bireyler arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklarda veya çatışmalarda lider hakemlik işlevini yerine getirebilmelidir (Şimşek ve Çelik, 2012).

1.2.2.8 Örnek Olma İşlevi

Liderler bireyler ya da grup tarafından örnek alınan kişilerdir. Bu nedenle liderlerin giyimleri, yeme içme alışkanlıkları, fikirleri, konuşma tarzları, olayları ele alış biçimleri her zaman dikkat çekmektedir. Liderler bu davranışlarına dikkat ederek, grup üyelerine örnek olabilmeli, söylediklerini önce kendisi uygulayarak, rol model olabilmelidir. Liderlerin söyledikleri ile hareketleri birbiri ile çelişmemelidir. Liderlik için gerekli olan özgüven, genel olarak denemek, hatalar yapmak, başarısızlık, öğrenmek, yeniden denemek gibi süreçlerden meydana gelmektedir. Vizyonunu gerçekleştirebilen bir lider, başkaları için de model olabilmektedir (Atlıoğlu ve Şahin, 2002).

1.2.3. Liderliğin Önemi

İnsanların sosyal bir varlık olması ve gruplar halinde bulunma tercihi, grubu yönetecek, hedeflere ulaşmayı sağlayacak lider ihtiyacını gündeme getirmektedir. Liderliğin örgütler ve gruplar açısından önemli bir unsur olduğu bilinen bir gerçektir. Özellikle rekabet ortamı, büyüme ve başarıma isteği liderliğin önemini ortaya koymaktadır. Organizasyonların lidere gerek duyması dört temel unsura dayandırılabilir (Yılmaz ve Karahan, 2010, s.145):

Örgütsel Tasarım Eksikliği: Organizasyonun tasarım ve planlaması faaliyetlerin tümünü ayrıntılı olarak düzenleyebilecek kadar yeterli olmadığından, bir lidere ihtiyaç duyulması doğaldır. Lider organizasyonu tamamlayıcı bir unsur olarak kapsama dahil olmaktadır.

Çevre Koşullarındaki Değişim: Organizasyonlar değişen çevre koşullarında görev yapmaktadır. Dolayısıyla içerisinde yer aldığı, enerji alışverişinde bulunduğu, iş yaptığı çevreden etkilenir. Çevrenin zamanla pek çok türde eksikliğe neden olması, örgütsel yapıda da eksikliğe neden olur. Bu eksikliği gidermek için organizasyonlar bir lidere ihtiyaç duymaktadır.

Örgütün İçsel Dinamiği: Organizasyonların en önemli eğilimleri arasında büyüme dinamiği olduğu belirtilebilir. Çevredeki denetim alanını genişleten organizasyonlara yeni işlevler yüklenmektedir. Organizasyonlar yeni işlevlerin yürütülmesini sağlayabilecek yeni politikalara ihtiyaç duyulacağından bir liderin önemi ortaya çıkmaktadır.

İnsanın Doğası: İnsanlar tecrübeleri ile yaşadıklarından dolayı, güdülerinde, gereksinimlerinde ve tepkilerinde farklılaşmalar ortaya çıkar. İnsanların tahmin edilemeyecek kadar farklı davranışları bulunmaktadır. Tüm bunları ortak noktada toplayabilecek bir lidere ihtiyaç duyulacaktır.

Keith Davis (1993) tarafından bir lidere ihtiyaç duyulması ve liderliğin önemi aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

“Liderlik, belirli amaçları şevk ve heyecanla gerçekleştirebilmek için başkalarını ikna edebilme yeteneğidir. Liderlik bir gruba bağlılığı sağlayan ve onun belirli amaçları gerçekleştirebilmek için motive eden unsur, insan faktörüdür. Lider durumunda bulunan kimse kişileri motive etmedikçe ve onları amaçlar doğrultusunda yönlendirmedikçe, planlama, organize etme ve karar verme gibi yönelim işlevleri bir yarar sağlamaz. Liderlik, bir organizasyon ve o organizasyondaki insanları ve tüm potansiyeli başarıya ulaştırmanın son hareketidir.” (Akt:Öztürk, 2003, s.6).

Organizasyonlarda, gruplarda lider eksikliğinin olması olumsuz etkilere neden olabilecektir. Liderlik, etkisi altına aldığı kişileri belirli bir amaç etrafında toplama ve kişileri sevk etme başarısı olarak ifade edilebilir. Liderlik kavramında insan faktörü motive edici unsur olup, lider insanları belli bir amaç için motive etmediği sürece, iş planlamasında ve organizasyondan fayda sağlanamayacaktır. Bir işin en iyi şekilde yapılması ve insanların grup halinde harekete geçirilmesinde liderlik en önemli unsurdur (Liderlik, 2020).

1.3. Antrenörlükte Liderlik

Liderlik, belirlenmiş hedeflere ulaşabilmek amacıyla neyin nasıl yapılması hususunda bireyleri etkileyebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Yukl ve Mahsud, 2010). Antrenörlük mesleğinde de sporculara karşı etkin liderlik becerilerinin sergilenmesi, sporcuların sosyal, zihinsel, fiziksel ve duygusal kapasitelerini kullanmalarına yardımcı olmak önem arz etmektedir. Antrenör mesleki bilgisini etkili bir liderlik ile ortaya koyabildiği takdirde, bildiklerini daha kolay öğretilenlerin yanında kendisinin ve sporcuların daha kolay başarılı olmasını sağlayacaktır (Konter, 2016).

Antrenörler, sporculara kendileri ile çalışma isteğini ve takıma bağlı olmalarını hissetmelerini sadece tatmin edici düzeyde liderlik özelliklerini yansıtmaları ile sağlayabileceklerdir. Bu şekilde sporcuların performansları da yükselebilecektir (Ulukan, 2006). Antrenörler, takım içinde karar alıcı, merkezi konumdaki kişi olarak, liderlik becerileri ile sporcuları etkilemek ve doğru yönlendirmek durumundadırlar. Sporcular ise antrenörlerinin liderlik özelliklerini benimsemiş ve buna uygun hareket ederek, daha başarılı olabileceklerdir. Antrenörler liderlik tarzlarını nasıl ve ne zaman kullanacaklarına doğru karar verebilmeli ve sporcuları bu yapılanlardan memnun kalabilmelidir (Donuk, 2007). Antrenör sporculara lider olduğunu yansıtabilirse, kendi işini kolaylaştırarak, birlik ve beraberliği de sağlayabilecektir (Ulukan, 2006).

Antrenörlük, farklı geçmişleri bulunan kişilerin deneyimlerini, ilgilerini, yeteneklerini birleştirme üzerine yüz yüze yapılan bir liderliği kapsamaktadır. Antrenör, sporcuların sorumluluk almasına, başarılı olmasına yardımcı olmaktadır (Konter, 2016). Liderlik rolünü üstlenen antrenörler, sporculara gerçekçi hedefler koyarak, hedeflere ulaşma yolunda neler yapılacağını bilir ve bunlardan emin olurlar. Hedefe ulaşma yolunda sporcuları kendine bağlayarak, herhangi bir şekilde ümitsizlik hissetmemelerini, tereddüt etmemelerini sağlamakta, onlara güven vermektedirler. Pozitif davranışlarda bulunarak, sporcuların tutumunu pekiştirerek, sportif ortamı yaratmalıdırlar. Antrenman ve maç analizlerine sporcuları da alarak, onlara sorumluluk almaları ve kendilerini kontrol edebilmeleri için uygun ortam sağlamalıdırlar. Kısacası antrenörler liderlik rolünü üstlenebilmeleri için bazı koşulları yerine getirebilmeli ve bunu sporculara da yansıtabilirdir (Temel, 2010).

1.3.1. Antrenörlerde Liderlik Tarzları

Spor alanındaki bir liderden genel liderler gibi grup üyelerine haz yaşatmak, tatmin olmalarını sağlamak, üyeleri etkilemek, yönlendirmek, yol göstermek gibi beklentiler vardır (Gökdeniz, 2003). Liderin tarzı, grup üyelerinin bir işi başarısında, ihtiyaçlarını gidermesinde önem arz etmektedir. Teknik direktörler ve antrenörlerin farklı liderlik anlayışları bulunmaktadır (Konter, 2016). Antrenörlük tarzı, alınması gereken en önemli kararlar arasında yer almaktadır. Bu antrenörün hangi becerileri ve stratejileri öğreteceği, hangi kararları alacağı, antrenman ve maç hazırlığının nasıl yapılacağı, sporcuların disipline edilmesi için hangi yöntemlerin kullanılması gerektiği, karar almada sporculara verilecek roller konusunda liderlik tarzı

belirleyicidir (Martens, 1998). Bu alanda yapılmış araştırmalarda, antrenörlükte temel olarak üç liderlik tarzı bulunduğu görölmüştür. Antrenörlerin bu liderlik tarzlarını uygularken başarı elde edebilmesi için, koşullar, organizasyonun amacı, branşa ve üyelerin özelliklerine dikkat edilmelidir (Türksoy, 2020).

1.3.1.1. Demokratik Antrenörlük Tarzı

Demokratik antrenörler, sporcularla karar verme işini paylaşmaktadır. Liderlik yapma sorumluluğunu taşıyan antrenörler, rakip takımı ya da rakibin antrenörünü bilen kendi sporcularından ya da kendi sporcusu olup başka bir takıma transfer olan sporculardan da bilgi alabilmektedir (Donuk, 2007). Demokratik liderler bazı dönemlerde etkisiz, yanıtıcı ve yavaş olabilmektedir. Bu durum özellikle maç sırasında gecikmeden alınması gereken kararlarda, oyuncu değişikliği, taktik değişiklikleri gibi hususlarda sakıncalı olabilmektedir. Zira sporcuların konu hakkında kararının beklenmesi, yer almalarının istenmesi belirli bir zaman almaktadır. Ayrıca antrenörün kesin bir kararı olmadığında, sporcular endişeli olmaktadır. Bunun yanı sıra uzun vadede yararı olmayacak, amaca zararlı olabilecek kararların alınması da söz konusudur. Demokratik liderlik tarzında, sporcuların gerçek performanslarını göstermek için yeterince çaba göstermedikleri ifade edilmektedir (Çalışkan, 2001). Demokratik liderlik tarzı olan antrenörlerin sahip oldukları özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Türksoy, 2020):

- Antrenör tarafından alınan kararlar sporcular ile paylaşılmaktadır.
- Sporcuların özgürlüğüne verilen önem artmakta, sorumlulukları doğrultusunda kontrolün sporculara verilme eğilimi yaşanmaktadır.
- Gerekli ve yerinde eğitim ve öğretim bulunmaktadır.
- Sporcularda öğrenemedikleri takdirde, sorumlu bir yetişkin olamayacakları düşüncesi vardır.
- Sporculara liderlik becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır.
- Öğretme çabasının yanında öğrenme çabası da vardır.
- Kendileri ve bilgilerine yönelik aşırı kaygı ve şüphe duymamaktadırlar.
- Sporcular soru sorabilecekleri, sorgulayabilecekleri bir ortamda bulunurlar.
- Başarının sporculara mal edilme eğilimi vardır.

- Sporcuların içsel motivasyonları ve kontrolü yapılandırılarak, keyif almalarına olanak sağlanmaktadır.
- Sporcular sosyal, duygusal, fiziksel ve zihinsel olarak motive edilmektedir.
- Sporculara sorumluluk almaları ve karar almaları için destek olunmaktadır.
- Sporcularda saygı ve güven geliştirilmektedir.
- Sporcular için anlam taşıyan çalışma planları yapılmaktadır.
- Kazanmanın her şey değil, tek şey olduğu anlayışı bulunmaktadır.
- Antrenör, sporcular için var olduğunu düşünür.
- Sporcuların gelişmesi amaçlanmaktadır (Türksoy, 2020).

1.3.1.2. Otokratik Antrenörlük Tarzı

Otokratik antrenör, kararları her zaman kendisi belirlemekte, sporcular sadece söylenenleri yapmaktadır (Kasap ve Erdem, 2009). Bu tarz liderlikte antrenör, sert bir yapıda olup, kendi istediklerinin yapılmasını istemektedir. Antrenör ilkelerinden taviz vermez, kendi kuralları bulunur ve sporcular bu kurallara uymak durumundadır. Antrenör açısından sporcu bir araç gibidir ve herhangi bir inisiyatifi bulunmaz. Antrenör, amaca ulaşabilmek için sporcuları kullanmaktadır. Antrenör- sporcu ilişkisinde, antrenörün otoritesi hakimdir. Antrenörler yapılan araştırmalar ve analizler doğrultusunda elit sporcular yetiştirmekte ve sporcuların her hareketi kontrol altında tutulmaktadır. Kontrol sadece antrenman ve maçlar esnasında değil, tüm zamana yayılmaktadır (Türksoy, 2020). Bu liderlik tarzında antrenör, karar verici, bilgili ve deneyimlidir. Görevi sporculara yapacaklarını söylemek, sporcular da algılama, dinleme, gerçekleştirme görevini üstlenmektedir (Sunay, 2009). Otokratik liderlik tarzına sahip olan antrenörlerin sahip oldukları özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Kasap ve Erdem, 2009):

- Antrenör kazanma odaklı olduğundan, sonucu ne olursa olsun görevini yerine getirmeyi amaçlamaktadır.
- Antrenör- sporcu ilişkisinin belirleyicisi antrenördür.
- Antrenör karar vericidir, sporcular ise verilenleri yerine getirmektedir.
- Antrenörün sporculara güveni oldukça düşüktür.

- Antrenör- sporcu arasındaki iletişim çoğunlukla anlatım üzerine kurulmuştur.
- Başarıyı değerlendirme şeklini antrenör belirlemektedir.
- Sporcular antrenöre bağımlı olduklarında yaratıcı olmalarına müsaade edilmez, antrenman katı bir şekilde uygulanmaktadır (Kasap ve Erdem, 2009).

1.3.1.3. Liberal Antrenörlük Tarzı

Liberal antrenörlük tarzını benimsemiş olan antrenörlerin, boyun eğme eğilimi olup, her şeyi rahat karşılayan yapıda ve güven vermeyen bir ciddiyetleri bulunmaktadır. Daha az talimat verirler, karar alırlar ve kuralları oldukça azdır. Sporculara rehberlik etme düzeyleri oldukça düşüktür. Ayrıca sadece gerektiği zaman disiplin problemlerine müdahale etmektedirler. Liberal antrenörlük tarzında memnuniyetsizlik ve disiplinsizlik yaşanmakta, herhangi bir planlama yapılmamaktadır (Martens, 1998).

Sporcular tarafından antrenörler yeterli hazırlanmadığından dolayı danışman olarak algılanmaktadır. Bu antrenörler öğretimi sağlamada, ilkeler ve kurallarda yetersiz bilgi ve beceriye sahip olduklarından kendi sorumluluklarını gerçekleştirmede başarısız olmaktadır. Takım stratejisini sporcular belirleyebilmektedir. Antrenörün takımı ve sporcuları koordine etme, motivasyonu sağlamada yetersizliği ön plandadır (Sunay, 2009). Liberal liderlik tarzına sahip olan antrenörlerin sahip oldukları özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Türksoy, 2020):

- Antrenör, herhangi bir sorun çıkmadığı sürece karışmamakta, yeterli kontrolü sağlayamamaktadır.
- Antrenör az sayıda karar almaya gayret etmektedir.
- Antrenörün problem çözmede yetersizliği bulunmaktadır.
- Antrenör genel olarak ilgisiz, sorumsuz ve kayıtsız davranışlar sergilemektedir.
- Eğitim ve öğretim düzeyi oldukça düşüktür.
- Antrenör, planlama yapma, organize etme, program yapma konusunda yetersizdir.
- Başarı rastgele elde edilmektedir, gerçekte başarılı değildirler.
- Antrenörün sporculardaki özgüven, saygı, kontrolü geliştirme, sorumluluk konularıyla ilgisi yoktur.

- Antrenör demokratik ya da diktatör olamamaktadır.
- Antrenörün kendisi ya da sporcular için hedeflere ulaşabilme kaygısı yoktur.
- Motivasyon yönetimi ya da içsel motivasyonun geliştirilmesine önem verilmemektedir.

1.4. Eleştirel Liderlik Stili

Liderlerin hızlı bir değişim gösteren çevrelerine uyum sağlayabilmek için eleştirel düşünmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Küresel liderlerin eleştirel düşünme yeteneklerine sahip olmaları gerekmektedir (Jenkins, 2012). Küresel liderlerin farklı kültürlerden olan insanların inanç ve görüşlerini kavrayabilmesi için bu kültürlerle uyum sağlamaları gerekir. Eleştirel düşünme ile üst biliş birbirini tamamlayan ve yakından ilişkili kavramlardır (Goryunova ve Jenkins, 2017:80). Liderlerin gelişiminde üst biliş süreçleri önem arz etmektedir (Day vd., 2014:64). Liderlik eleştirel düşünmeyi gerektirdiği takdirde örgütlerin eleştirel liderlere ihtiyacı olabileceği belirtilebilir.

Eleştirel liderlik, liderlerin farklı durumlarda eleştirel düşünme becerilerini karar verme aşamalarında uygulamasını ifade etmektedir (Jenkins ve Cutchens, 2011, s.6). Bu tanımlama Jenkins ve Cutchens tarafından yapılan çalışmada geliştirilen ölçek kapsamında şekillenmiş ve eleştirel liderlik için geliştirilen 12 eylem aşağıdaki gibi 4 grup altında toplanmıştır (Jenkins ve Cutchens, 2011, s.7):

Grup 1: (Durumsal liderlik)

1-Durumdan farkında olma ve kararların etkilerinin değerlendirilmesi

Kararların, konu ve durumun eleştirel değerlendirilmesi ile verilmesine ilişkindir. İyi bir değerlendirme yapılmadan herhangi bir eyleme girişilmemelidir (Jenkins ve Cutchens, 2011, s.9). Örgütsel kararların kaynak, zaman, kişilerarası ilişkilerle doğrudan bağlantılı olması bakımından karmaşık bir yapısı bulunmaktadır (Bolman ve Deal, 2017, s.27). Bunun aşılması için liderlerin durumun gerektirdiği şekilde karar almayı sağlaması gerekebilir.

2-Takipçilerin güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi, buna uygun yönetim ve yetkilendirme

Lider takipçilerinin sahip olabileceği farklı davranış stillerini bilmeli, her durum için farklı liderlik tarzı gerekebileceğini fark etmelidir. Durumsal liderlik, bir liderin tarzını örgütü ve takımının durumuna uygun uyarlaması gerektiğini vurgulamaktadır (DuBois vd., 2015, s.32). Liderlerin karar vermeden eleştirel değerlendirme yaparak, örgüt yapısını, bireylerin özelliklerini belirlemeleri gerekir. Bu şekilde yönetim kolaylaşır, görev dağılımı doğru olarak yapılabilir.

Grup 2: (Karar verme ve eylemler)

3-Karar verme aşamasında kurumun misyonunu değerlerini dikkate almak, amaca yönelik hareket etmek

Liderler daima yaratıcı olmak ve yenilikçi fikirlere sahip olmalıdırlar. Fakat bu fikirlerini uygulamadan kültürel bağlamları da göz önüne almaları gerekmektedir (Jenkins, 2012, s.99). Örgütlerde herkes tarafından benimsenmemiş olan ve hedefe yönelik olmayan amaç doğrultusunda gerçekleştirilmeyen eylemler gönülsüz yapılar, bu gereksiz olarak görülebilir.

4-Değişimden önce süreçlerin kavranması

Eleştirel liderler örgüt yapısını anlamalı ve değişimi daha sonra gerçekleştirmesini ifade eder. Değişim sürecinde örgüt kültüründeki değişimin göz önüne alınmaması, paylaşılan normları ve değerleri dikkate almamak önemli hatalar arasında görülür.

Grup 3: (Açık Fikirlilik ve esneklik)

5-Diğer insanların fikirlerinde, karar ve değerlerinde çeşitliği anlamak

Bireylerin düşünce ve değerlerinin kabulü ile örgüt bağlılıklarının artırılması mümkündür. Liderin bireylerin inanışlarının, fikirlerinin, değer yargılarının birbirinden farklı olduğunu bilmesi gerekir.

6-Karar verme süreçlerinde açık fikirli ve esnek olmak

Yeniliğe açık örgüt kültürünün oluşturulmasında esnek düşünebilme ve açık fikirlilik önemli yönetim aracı olarak kabul edilir (Hernandez-Mogollon vd., 2010, s. 371-372). Eleştirel liderleri hedefe ulaşmak için farklı yolların olduğunu farkında olmalıdır. Bireylerden gelen fikirlere karşı açık olmalı, yönetimlerinde esnek olabilmelidir.

7-Diğer bireyleri oldukları yerde kabullenmek ve kullanmak

Bireylerin güçlü ve zayıf yönlerini bilebilmek için, gelişim süreçlerine hâkim olmak gerekir. Bireyleri hazır olmadıkları durum için zorlamamak, istedikleri alanda gelişimleri için teşvik etmek gerekmektedir (Jenkins ve Cutchens, 2011, s.11).

Grup 4: (Eleştirel Liderlik)

8-Yapıcı eleştirileri kabullenme, içselleştirme ve uygulama

Eleştirel liderleri eleştirileri kabullenmeli ve başa çıkabilmelidir. Aldıkları kararlarda takipçilerinin itirazlarını da dikkate almalıdır. Eleştirilmeyi kabullenmeyen eleştirel lider, yeniliklerin keşfedilmesine ve örgütün büyümesine katkı sağlayamaz Llopis (2015).

9-Karşı çıkmadan önce varsayımların değerlendirilmesi

Eleştirel lider her türlü yolu değerlendirmeli, planları her açıdan incelemelidir. Varsayımları değerlendirerek risk analizi yapabilmeli, gereken önlemleri alabilmelidir.

10-Soru sorabilme ve uygun bir şekilde dinleme

Liderin soru sorabilmesi ve uygun şekilde dinleyebilmesi ile iletişim becerilerinin iyi olması arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Lider araştırma ve soruşturmaya açık olmalıdır (Hackman ve Johnson, 2013, s.22). İletişim becerileri gelişmiş liderler diğer bireyleri etkilemede daha başarılı olabilecektir.

11-Eleştirel düşünmeyi teşvik etmek

Liderler, örgütlerde eleştirel düşünme ortamı yaratmalıdır. Lider kendisi eleştirel düşünme becerisine sahip ise diğer bireyleri de buna teşvik edebilmektedir (Jenkins ve Cutchens, 2011, s.9).

12-Bilgilendirilme ve harekete geçme

Eleştirel liderlik, sadece düşüncede kalmamalı, düşüncelerin aktif olarak hayata geçirilmelidir (Jenkins ve Cutchens, 2011, s.14). Lider örgütü hedeflere ulaştırmak için özgüvenli ve bilgili olduğu takdirde, bireylerin başarılı olma olasılıkları artacaktır (Yukl, 2010, s.262).

İKİNCİ BÖLÜM

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

2.1. Eleştirel Düşünme Kavramı

Düşünme, hissetme ve isteme işlevlerinin kontrol edilebilmesi kişinin kendisine bağlıdır. İnsanın doğasında bulunan düşünme, kişinin aklında olup biteni çözebildiği kısımdır. Düşünme kişinin hislerine olayların iyi ya da kötü olup olmadığını anlatan, isteme ise kişiyi harekete geçiren veya hareketten vazgeçiren kısımdır. Kişinin düşünme sürecinin farkına varması ve süreci kontrol altına alması durumunda aklın işlevlerini de kontrol altına alması mümkün olabilmektedir (Paul ve Elder, 2002).

Düşünme şekli geliştirilmediği zaman çarpık, taraflı, bilgisiz, kısmi ya da önyargılı olabilir. Bir insanın yaşama kalitesi, yaptığı, ürettiği ya da inşa ettiği her şeyin temelinde düşünce şeklinin kalitesi yatmaktadır. Gelişigüzel düşünmenin yaşam kalitesi ve para açısından maliyeti yüksektir. Aynı zamanda düşüncede mükemmelliğin sistematik şekilde geliştirilmesi de gerekmektedir (Paul ve Elder, 2003, s.2). İnsanların pek çoğu düşünmenin nasıl gerçekleştiği hususunda bilgi sahibi değildir. Fakat düşünmenin insan yaşamındaki rolü göz önüne alınırsa, isteklerin, yapılanların, hislerin düşünme süreçlerinden etkilendiği görülebilir (Paul ve Elder, 2004, s.8).

Eleştirel düşünme ise bu alanda çalışma yürüten pek çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmış, felsefe, psikoloji gibi alanlardan bilgiler de eklenerek gelişimine devam etmiştir. Araştırmacıların pek çoğu eleştirel düşünmenin ilk kez John Dewey tarafından yapılmış olduğu hususunda birleşmektedirler (Alkhatib, 2019; Ennis R., 2018; Fisher, 2011). Dewey (1910), yaptığı çalışmalarda eleştirel düşünmeyi tanımlarken yansıtıcı düşünce ifadesini kullanmış ve bunu *“kendini destekleyen ve desteklediği gerekçeler sonucunda ortaya çıkan inanç ya da sözde bir bilgi biçiminin aktif, kalıcı ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi”* olarak ifade etmiştir (Dewey, 2020).

Goodwin Watson ve Edward Glaser tarafından 1925’te başlatılan çalışma neticesinde, “Watson Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Ölçeği” geliştirilmiştir. Günümüzde bu ölçeğin geliştirilmiş versiyonu kullanılmaktadır. Eleştirel düşünme

alanında çalışmaları ile önemli katkılar yapmış olan Glaser, eleştirel düşünmenin içerdiklerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

“Kişinin tecrübesi dahilinde yer alan sorunları ve konuları düşünceli bir şekilde ele alma tavrı; mantıksal sorgulama ve akıl yürütme yöntemleri bilgisi ve bu metotları uygulamada bir miktar beceri. Eleştirel düşünme, herhangi bir inancı ya da sözde bilgi biçimini, onu destekleyen kanıtlar ve eğilimlerinin ileri sürdüğü sonuçlar ışığında incelemeye devam etmek için sürekli bir çaba gerektirir” (Akt: Hitchcock, 2017, s.479).

Eleştirel düşünme, kişinin ne yapacağına, neye inanacağına karar vermek için, akıl ve mantık standartlarının kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır (Akt: Hitchcock, 2017, s.479). Bir başka tanımlamada ise eleştirel düşünme, iletişimlerin, gözlemlerin, tartışmanın, bilginin yetenekli ve aktif olarak yorumlanması ve değerlendirilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Akt: Hitchcock, 2017, s.481).

Raingruber ve Bonny (2001) tarafından eleştirel düşünme, kişinin ne yapmak gerektiğini, neye inanması gerektiğini belirleyen yeteneğini destekleyecek retorik, mantıksal, hümanist becerileri ve tutumlarını kapsayan çok yönlü süreç şeklinde tanımlanmaktadır (Raingruber ve Haffer, 2001, s.3).

2.2. Eleştirel Düşünme Becerileri

Bireyler dinledikleri ve okudukları şeyleri eleştirel değerlendirmesini yapabilmek için bazı becerilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu becerilerin yerinde ve zamanında kullanılması gerekmektedir (Browne ve Keeley, 2006, s.2). Eleştirel düşünme becerilerinin kazanılması kolay değildir. Eleştirel düşünme becerisi aynı fiziksel bir beceri gibi öğrenilmelidir. Bireyler ciddi kabul edilecek alıştırmalar ile eleştirel düşünmeyi öğrenebilmektedir (Browne ve Keeley, 2006, s.12).

Watson ve Glasser (1964) tarafından yapılan eleştirel düşünme becerisi tanımlamasında; sorunu tanımlayarak, çözümüne ilişkin uygun alternatiflerin belirlenebilmesi, çözüme uygun olan çıkarımların yapılabilmesi, bunların değerlendirilmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Eleştirel düşünme becerilerini de aşağıdaki gibi belirlemişlerdir (Akt., Kurnaz, 2013):

Çıkarım: Muhakeme, tümevarım, tümdengelim ile mevcut durum ve eldeki bilgiler ile yeni bir ürün ortaya konması ve sonuca ulaşılması şeklinde açıklanabilir.

Varsayımların farkına varma: Bu beceri yapılandırılmış olan ve olmayan varsayımları belirleme, belirlenmiş varsayımının mevcut durum karşısında söyleneceğine veya söylenemeyeceğine karar verebilme şekline tanımlanabilir.

Tümdengelim: Bu beceri gerçek olan veya gerçek olduğu kabul edilmiş olan fikirlerden yeni fikirlerin üretilmesini açıklar. Bunun sonucunda ulaşılan fikirlerin doğru olması durumunda, sonucun da doğru olduğu kabul edilir.

Yorumlama: Bu beceri durum hakkında karar verilirken, öncelikle kanıtlar değerlendirilerek, kanıtların doğruluğu durumunda sonuca varma ve sonucun geçerliliğine karar verebilmek olarak açıklanır.

Tartışmaların değerlendirilmesi: Bu beceri durum hakkında gereken çıkarımların veya açıklamaların zayıf ve güçlü yönlerinin belirlenmesi becerisi olarak tanımlanmaktadır (Akt., Kurnaz, 2013).

Eleştirel bir düşünür, düşünce ve fikirler arasında bağlantı kurarken karşı kanıtları araştırma, anlamsal sorunları fark etme, üst bilişsel becerilerin farkına varma, gerek duyulduğunda bilgiyi bulma, ikna edici ve tutarlı fikirleri sunma gibi yeteneklere sahip olmalıdır (Halpern, 2014, s.19). Eleştirel düşünme, argümanları ifade etme, anlam yapılandırma, değerlendirme becerisi ile kaynaklar ve desteklerin değerlendirilmesini kapsayan beceriler olarak ifade edilmektedir (Mazer vd., 2007, s.176).

2.3. Eleştirel Düşünen Bireylerin Özellikleri

Eleştirel düşünen bireylerin konulara bakış açısının çok yönlü olması gerekmektedir. Bu bireyler hem diğer insanların düşüncelerini dikkate almalı hem de kendi bilgi ve becerilerini göz önüne alarak karar verebilmelidir (Marples, 2002). Eleştirel düşünmek, kaynakların doğru olduğunu araştırmak, doğru bilgiye ulaşmak, sorgulamayı ön yargılardan bağımsız yapabilmek ve sonuç olarak elde ettiği bilgileri sağlıklı bir şekilde değerlendirmek ve karar verebilmektir (Şentürk, 2009). Eleştirel düşünen bireylerin aşağıdaki şekilde hareket etmeleri gerekmektedir (Paul ve Elder, 2002):

1. Kararlarını alırken öncelikle diğer insanların düşüncelerini dinleyerek, bir değerlendirme yapmalı, ardından kendi düşünme mekanizması ile kararını verebilmelidir.

2. Duyguların düşünme sürecinde bireyin kontrolünde olması gerekmektedir. Birey duygularını kontrol edemediği takdirde, olaylara bakış açısı da farklı olmalıdır.

3. Birey, yeterli bilgi sahibi olmadığı konularda fikir yürütmemelidir.

4. Birey, kendi inandığı düşünceleri uygulamaya koymalı, bunu yapamıyorsa düşüncelerine inanmadığına dair bilinçli olmalıdır.

5. Birey, problem çözerken öncelikle nedenlerine bakmalı ve mantıksal bir çerçeve oluşturmalıdır.

6. Her zaman diğer insanların da görüşlerine önem vermelidir.

7. Konuya doğru yaklaşmak için, mevcut bilgilerin doğru ve net olması gerekmektedir.

8. Başka kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğruluğu sorgulanmalıdır.

9. Birey, farklı bilgileri öğrenmek amacıyla soru sormaya karşı istekli olmalıdır.

10. Durumlar farklılık gösterse de aralarında benzer yönlerin olduğu fark edilebilmelidir.

11. Birey ulaştığı bilgilerin mevcut konu ile ilgili olup olmadığını mutlaka kontrol etmelidir.

12. Bireyin hedefine ulaşması için öncelikle amacını belirleyebilmesi gerekmektedir (Paul ve Elder, 2002).

İyi yetişmiş olan eleştirel bir düşünür, önemli sorunları ve soruları kesin ve açık olarak formüle edebilir, gereken bilgilere ulaşabilir ve değerlendirebilir, elde ettiği bilgileri etkin şekilde yorumlayabilmek için soyut fikirleri kullanabilir ve iyi düşünülmüş çözümlere ve sonuçlara ulaşabilir. Aynı zamanda alternatif düşünce sistemlerindeki uygulamaları, varsayımları, sonuçlarını tanıyabilir, değerlendirebilir ve düşünebilir, karmaşık sorunlara çözüm bulabilmek için diğer insanlarla daha etkili iletişim kurabilir (Paul ve Elder, 2003, s.2).

Raintbolt ve Dwyer (2012) ise eleştirel düşünürün kendi düşüncelerini değerlendirerek, düşüncelerini geliştirebileceğini ya da değiştirebileceğini ifade etmektedir. Eleştirel düşünürün neyi, neden düşündüğünü sorgulayacağını, düşüncelerinin kaynaklarını sorgulayacağı, güvenilirliklerini irdeleyeceğini ve kendi düşüncelerindeki hataların farkına varabileceğini belirtmektedirler (Rainbolt ve Dwyer, 2012, s.6).

2.4. Eleştirel Düşünme Süreçleri

Kallet (2014), yayımladığı kitabında eleştirel düşünmeyi bir süreç olarak ifade etmektedir. Bu süreç, durumu anlamaya, ne yapılması gerektiği hususunda sonuca varmaya, sonuca ilişkin harekete geçmeyi içermektedir (Kallet, 2014, s.7). Cottrell ise eleştirel düşünmenin oldukça farklı beceri ve tutumları içeren karmaşık bir müzakere sürecini kapsadığını belirtmektedir. Bu sürecin aşamalarını ise aşağıdaki gibi belirtmektedir (Cottrell, 2005, s.2):

- Diğer kişilerin konularını, yaptıkları tartışmaları ve sonuçlarını belirlemek,
 - Alternatif bakış açılarına ilişkin kanıtların değerlendirilmesi,
 - Karşı görüşlere ilişkin delilleri, argümanları adil olarak değerlendirmek,
 - Yüzeysel bilgilerin derinlerini görebilmek, satır aralarını okumak, haksız ya da yanlış varsayımların belirlenmesi,
 - İkna etme yöntemleri, asılsız mantık gibi bazı fikirleri diğerlerinden daha cazip hale getirebilmek için kullanılan teknikleri belirleyebilmek,
 - Mantıklı varsayımlar ve iyi kanıtlara dayalı argümanların doğru ve geçerli olduğuna ilişkin net sonuçların çıkarılabilmesi,
 - Bakış açısını diğerlerini ikna edebilecek şekilde yapılandırılmış, iyi düşünülmüş ve açık olarak sunabilmek,
 - Problemleri yapılandırılmış şekilde yansıtmak, içgörü ve mantık kazandırmak.

Tittle (2011) tarafından eleştirel düşünme süreci becerilerinin geliştirilerek, bireyin bu süreci başarıyla uygulayabilir duruma gelebileceğini belirtmektedir. Bunun için belli bir düzende bilinçli çalışma yapılarak bireyin kendini geliştirmesi gerekmektedir. Aynı zamanda eleştirel düşünmeyi başarı ile uygulayabilmek için aşağıdaki gibi bir şablon kullanılmasını önermektedir (Tittle, 2011, s.17):

1. Amaç (görüş-iddia-sonuç) nedir?

✓ Aynı zamanda alt sonuçları gözden geçirin.

2. Nedenleri ve kanıtları nelerdir?

✓ Bağlantıları ortaya koyun.

✓ İfade edilmeyen bütün ön kabulleri ortaya koyun.

3. (...) denilirken ifade edilmek istenen nedir?

- ✓ Terimleri ifade edin.
- ✓ Kesin olmayan bütün ifadeleri belirleyin.
- ✓ Manipölasyonları ve yönlendirici ifadeleri belirleyerek, ortadan kaldırın.

4. Nedeni değerlendirin.

✓ Tümdengelim bulunuyorsa, kabul edilebilirlik-doğruluk ve geçerlik kontrolü yapın.

✓ Tümevarım olması durumunda kabul edilebilirlik-doğruluk, konu ile ilgili olma, yeterlilik kontrolünün yapılması.

5. Argümanın nasıl güçlendirileceği bilinmeli.

- ✓ İtirazların öngörülmesi, yeterli kanıtın olup olmadığının belirlenmesi.
- ✓ Ek nedenler ve kanıtlar bulunmalı.

6. Argümanın nasıl güçlendirilebileceği bilinmeli.

- Karşı argümanları, kanıtları, örnekleri düşünerek değerlendirin.
- Karşı iddialara göre argümanın reddedilmesi ve değiştirilmesi değerlendirilmeli.

7. Argümanı reddetme ya da kabul etme yerine kararınızı hemen vermeyecekseniz, diğer bilgilerin neler olduğunu belirleyin.

Eleştirel düşünme süreci daha çok kontrol listesi olarak tutulmalıdır. Bunun nedeni eleştirel düşünmede bazı aşamaların düşünme sürecindeki pek çok noktaya uygulanabilir olmasıdır. Eleştirel düşünmede bazı maddeler uygulandığında, duruma bağlı olarak daha önceden uygulanan bir maddeyi yeniden uygulamak mantıklı olabilir. Aynı zamanda her konu ya da argüman için listede olan her maddenin uygulanma şartı bulunmamaktadır. Bazen maddelerin tümünün uygulanması gerekirken, bazen de buna gerek kalmayabilir Hitchcock (2018). Kontrol listesinde bulunması gerekenleri Hitchcock aşağıdaki gibi belirtmiştir:

1. Bir zorluğun olduğunu fark etmek,
2. Problemin ne olduğunu tanımlamak,
3. Problemin yönetilebilir alt problemlere bölünmesi,
4. Sorun için ya da alt sorunlar için pek çok olası çözümlerin üretilmesi,

5. Sorun için ya da alt sorunlar için üretilen olası çözümler arasında doğru karar vermek için, uygun kanıtların neler olduğunun belirlenmesi,

6. Kanıtların ortaya çıkmasını sağlayacak, sistematik deney ya da gözlem planının geliştirilmesi,

7. Sistematik deney ya da gözlem planının gerçekleştirilmesi,

8. Sistematik deney ya da gözlem planının sonuçlarının kayıt altına alınması,

9. Diğerlerinin konu ile ilgili görüşlerini toplamak,

10. Elde edilen bilgi ve görüşlerin güvenilirliği konusunda değerlendirme yapmak,

11. Elde edilen kanıtlar ile kabul edilen görüşlerden sonuca ulaşmak,

12. Kanıtların tam anlamıyla desteklediği çözümün kabul edilmesi.

2.5. Eleştirel Düşünmenin Önemi

Eleştirel düşünmeye ilişkin farklı bakış açıları olsa da araştırmacıların geneli eleştirel düşünmenin bireye ve buna bağlı olarak topluma pek çok faydası olacağı hususunda aynı fikri paylaşmaktadırlar. Eleştirel düşünme güçlendirici etki yapmakta, kişinin kariyerinde, ilişkisinde, bir vatandaş, bir tüketici ve bir topluluk üyesi olarak üstlenilen toplumsal rollerdeki başarı şansının artmasında etkili olabilmektedir (Rudinow ve Barry, 2008, s.6).

Eleştirel düşünme, öncelikle eleştirel tartışma ile karşıt görüşlerin ele alınmasını ve değerlendirmesini gerektirmektedir. Birey sadece bu şekilde açık diyalogla yanıldığını, daha iyi fikir olduğunun farkına varabilir. İddialar ve argümanlar için bireyin sorumluluk alması, kendi düşüncelerinde olan hataların açığa çıkarılmasını kabullenmesi için hazır ve esnek olmasına yardımcı olur (Gambrill ve Gibbs, 2009, s.19).

Hunter'a göre eleştirel düşünmenin önemi bilgi kazanımı, bireyin kendi kararlarını vermesi ve özerkliğini kazanması olarak ifade edilmektedir. Eleştirel düşünme yöntemleri kişinin mantık yürütme ve düşünme gücünü arttırarak, yanlış ve doğru bilgilerin belirlenmesini sağlamaktadır. Kişinin fazla sayıda doğru bilgiye ulaşması durumunda, kişisel ve iş hayatındaki kararları ve düşünceleri daha doğru bilgilerle oluşturulabilir. Kişiyi bu süreç dış etkilerden korur, bağımsızlığını elde

etmesine yardımcı olur, sunulanları kabul etmesine, hayatında dış etkilere etkilenmeden neye inanacağına ve yapacağına karar verebilecek duruma getirebilir (Hunter, 2009, s.6).

Rudinow ve Barry ise eleştirel düşünme ile kişinin özerkliğini kazanmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Özerk bir kişinin kendisini düzenleyebildiği ya da yönlendirebildiğini, özerkliğin kişiye güç verdiğini ifade etmişlerdir. Bunun kişinin başkalarının yönlendirmesine, fikirlerine ve etkilerine karşı bağımsız ve savunmasız olmasını sağladığını belirtmişlerdir. Kişinin kendi kararını verebildiği takdirde ne düşüneceği veya ne yapacağı söylenmesine gerek kalmaz. Bu sebeple kişinin başkaları tarafından yönetilme olasılığı da azalır. Aynı zamanda kişinin özerklik düzeyine gelmesi, içinde yer aldığı topluma da olumlu yansımalar yapacaktır (Rudinow ve Barry, 2008, s.7).

Rainbolt ve Dwyer ise eleştirel düşünmenin önemini açıklarken bireyin argümanlar ile bunları destekleyen bilgilere kendi düşünme süreçleri ile ulaşabilmenin etkisini vurgulamışlardır. İyi argümanların neticenin doğruluğu hususunda kanıt sunduğunu, bireylerin düşünce ve fikirlerini bu kanıtlar yardımıyla oluşturdukları zaman düşünce ve fikirleri daha doğru olacaktır. Düşünce ve fikirlerin yanlış olması durumunda bunun insan yaşamına olumsuz etkileri olacağını, bunları gidermek için genelde para ve zaman harcanması gerektiğini ifade etmişlerdir (Rainbolt ve Dwyer, 2012, s.13).

Bowell ve Kemp ise günlük yaşam içerisinde bireylerin toplum ile basın ve yayın organlarının mesaj sağanağına tutulduklarını belirtmişlerdir. Bireylerin bu mesajların bir kısmını doğrudan dikkate almadıklarını, bir kısmını sorgulama yapmadan kabul ettiklerini veya sorgulamadan ret ettiklerini ifade etmişlerdir. Fakat bireylerin yapması gerekenin sorgulama ve gerekçelendirme ile mesajların kalite ve doğruluğunu belirlemek, fikir ve bakış açısını buna uygun oluşturmak gerekmektedir. Bireylerin kendi hakkında ya da başkaları hakkında karar vermeleri gereken durumlarda, mantıklı düşünme ve diğerlerinin düşüncelerinde olan hataları belirleme yeteneği her şeyin üzerinde olmaktadır (Bowell ve Kemp, 2002, s.1-6).

Tittle ise insanların pek çoğunun soruların birçoğuna diğer insanlardan edinilen yanıtlarla cevap verdiklerini, gerçekte kişinin bunlara açıklama getiremeyeceğini ya da kanıt bulamayacağını belirtmektedir. Tittle, eleştirel düşünmenin önemi bu

durumda ortaya çıktığını ifade etmektedir. Zira eleştirel düşünme bireylere sahip oldukları görüşlere ilişkin muhakeme sağlama ve kanıt edinme olanağı sunmaktadır. Aynı zamanda eleştirel düşünme bireylere yaptıklarına ilişkin iyi gerekçeler sunmalarına yardımcı olmaktadır. Eleştirel düşünme becerisi bulunan insanlar diğerleri gibi olayların akışına kapılmaz, aldığı her bilgiyi kabul etmediklerinden, daha bağımsız ve özgür olurlar. Tittle'a göre, insanların pek çoğunun yaşadığı orta yaş krizindeki temel neden geçmişte kendi düşündükleri ve yapmak istedikleri yerine ailelerinin, amirlerinin, eşlerini ya da diğer kişilerin beklentilerini yerine getirdiklerini fark etmeleridir. Eleştirel düşünen bireyin toplumsal sorunlar yanında sorunların çözümlerini de düşünebildiğini, dolayısıyla eleştirel düşünür olabilmenin bir anlamda vatandaşlık görevi olduğunu ifade etmektedir (Tittle, 2011, s.8-11).

Kallet ise eleştirel düşünmenin karar verme ve problem çözme becerilerini arttırabileceğini belirtmektedir. Eleştirel düşünene bir bireyin kaliteli kararlar alabileceğini, yenilikçi çözümler sunabileceğini, sonuçları daha hızlı alabileceğini ifade etmektedir. Kallet tarafından eleştirel düşünmenin yararları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Kallet, 2014, s.7):

- Herhangi durumun veya sorunun daha iyi anlaşılmasını sağlar,
- Kaliteli kararlar alınmasını, doğru ve hızlı sonuçlara ulaşılmasını sağlar,
- Durum veya sorun için detaylı açıklamalar ve seçenekli çözümler ortaya konmasını sağlar,
- Hata yapmaktan kaçınmayı sağlar,
- Fırsatları görme ve yararlanma olanağı sağlar,
- Stratejiler üzerinde düşünmeyi sağlar, karmaşık durumların açıklığa kavuşturulmasını kolaylaştırır.

Kallet'e göre, eleştirel düşünme düşünce süreçlerinin temel olarak üç yönünü etkilemekte ve faydalı etkiler yapmaktadır. Birincisi bireylerin konulara bakış açılarını farklılaştırır. Bireyler sorunları veya durumları yorumladıkları şekilde çözüm üretmektedirler. Bu açıdan eleştirel düşünmenin sağladığı farklı bakış açıları en doğru çözümü üretmelerini sağlar. Eleştirel düşünme ikinci olarak, bireylerin yeteri kadar net olmayan durumların farkına varmasını, kavram karmaşası yaşamamasını sağlar. Eleştirel düşünme ve düşünmede bilinçli olmak bu karmaşıklığı giderir, bireyin yeniden durumu ele almasını sağlar. Üçüncü olarak, eleştirel düşünmenin kişilere düşünme çerçevesi kazandırmasıdır. Bunun düşünceleri düzenleme ve diğerlerinin

düşüncelerinden de yararlanma gibi iki önemli yararı bulunmaktadır (Kallet, 2014, s.7-9).

Novella ise eleştirel düşünmenin insanları politik, ideolojik ya da pazarlama gibi amaçlarla aldatmaya çalışanlara karşı savunma mekanizması olduğunu belirtmektedir. Eleştirel düşünmenin duygusal yaratılışa sahip olan insanların pek çok yanlış inançları edinmesini de engellediğini ifade etmektedir (Novella, 2012, s.9).

Paul ve Elder'e göre, insanların yaşam kalitesinin, oluşturduğu ya da ürettiği her şeyin kalitesinin düşüncelerinin kalitesi ile doğru orantılıdır. Gelişigüzel, bilinçsizce düşünmenin yaşam kalitesi ve para bakımından maliyetli olduğunu, sistematik şekilde mükemmel düşünmenin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Paul ve Elder, 2002, s.15).

Caroselli'ye göre, krizlere karşı hızlı tepki verilmesi gerekmekte, hızlı tepki vermek için de sorunun net bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Bireylerin ve kurumların beyin becerilerini geliştirmek için çabaladıklarını belirtmektedir. Girdilere ne kadar dikkat edilirse, çıktılarının daha pozitif olmaları sağlanabilmektedir. Bu şekilde daha iyi, hızlı, kaliteli iyileştirilmiş sonuçlara ulaşılabilmektedir. Dolayısıyla eleştirel düşünme değerli bir birikim ve bazı hallerde de bir zorunluluk olmaktadır (Caroselli, 2011).

Bu görüşler göz önüne alınırsa, eleştirel düşünmenin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Eleştirel düşünme bireylerin yaşamına, mesleki yaşamlarına ve içerisinde yer aldıkları topluma pek çok fayda sağlayabilmektedir. Bu bağlamda eleştirel düşünmenin anlamı ve uygulanması konusunda bilgi sahibi olunması önemlidir.

2.6. Eleştirel Düşünmeyi Engelleyen Faktörler

Bireyin düşünme şekli yaşadığı çevre ile bütünlük oluşturmaktadır. Bireyin yaşadığı çevrede ortaya çıkan olaylar eleştirel düşünme becerisinin gelişiminde engel teşkil edebilmektedir. Nosich (2018) çevrenin etkisiyle ortaya çıkan ve eleştirel düşünmeyi engelleyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Nosich, 2018):

2.6.1 Haber kaynakları ile zihinde yaratılan farklı dünya algısı

Dünyadaki anormal durumların bireylere gösterildiği yerler haber kaynaklarıdır. Bireyler dünyanın işleyişine ilişkin bilgi almak istiyorsa, ilgili konu hakkında kitapları

incelemeli ya da konuyu detaylı olarak araştıran çalışmalara bakmalıdır (Nosich, 2018, s.55).

2.6.2 Benmerkezcilik

Eleřtirel dűřünme açısından benmerkezcilik empati ve adil karar vermenin önündeki önemli engeller arasındadır. Birey benmerkezcilik dűřünüyorsa karşısındaki kiři ile empati kuramaz. Bu nedenle karşısındaki kişinin dűřüncelerini anlaması söz konusu olamaz. Ayrıca vereceği kararlarda adil davranması beklenemez. Benmerkezcilikten kurtulmak için bireyin karşısındaki kişinin bakış açısında odaklanması gerekmektedir (Nosich, 2018, s.56).

2.6.3 Zihinde çeşitli etkenler aracılığıyla farklı dünya algısının yaratılması

İnsanların yapması gerekenleri, nasıl giyinmesi, yaşaması, konuşması gerektiğini, sahip olması gereken fiziğine ilişkin algı oluşturucu, bunların dışında pek çok mesaj barındıran film, kitap, dergi gibi kaynakların farklı amaçları nedeniyle zihinde farklı bir dünya algısı yaratmayı amaçlamaktadırlar (Nosich, 2018, s.56).

2.6.4 Korkular

Eleřtirel dűřünme becerisinin geliřiminde her türlü korku engel teřkil etmemektedir. Ancak yeni řeyleri deneme korkusu, hata yapma korkusu gibi korkuların eleřtirel dűřünme önünde engel oluřturduđu belirtilebilir. Yeni yolların denenmesi, hata yapılırsa dahi pes edilmemesi, dűřüncelerin bilinçli olması için zihinsel egzersizlerin yapılması ve bu özelliklerdeki dűřünme řekillerinin zihinsel sürecin ayrılmaz parçası olması sađlanmalıdır (Nosich, 2018, s.57).

2.6.5 Ya hep ya hiç dűřünce řekli

Eleřtirel dűřünme becerisi, dűřüncelerin hem iyi hem de kötü taraflarını görebilir, ayrıca dűřüncelerin ilginç taraflarını da görebilmesi sađlar. Olayların dođru deđerlendirilmesine, bu yönde gerekçeli kararların alınmasına neden olan dűřüncelere tek yönlü deđerlendirme hatalı bir yaklařımdır. Olaylara bakıř açısının çok yönlü olması, bunun dűřünce sürecine dahil edilmesinin öđrenilmesi gerekmektedir (Nosich, 2018, s.57).

2.6.6 Düşünmekten vazgeçmeye neden olan eğitimsel uygulamalar

Eğitimde yaygın şekilde kullanılan bazı eğitimsel uygulamaların eleştirel düşünme önünde engel oluşturabileceği belirtilmektedir. Bu durum bireylerin eleştirel düşünme becerisi kazanmalarının önünde engel olabilmektedir. Buna neden olan eğitimsel uygulamaların özellikleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir:

- Öğrenciden bilgiyi ezberlemesinin istenmesi,
- Öğrencinin bilginin pasif alıcısı konumunda olması,
- Öğretimin öğretmen merkezli yapılması,
- Derste ezberlenmesi istenen bilgilerle sınav sorularının hazırlanması,
- Öğrencilere yaratıcılıktan uzak olan sınırları belirlenmemiş ödevlerin verilmesi,
- Her soru için tek doğru yanıtın kabul görmesi,
- Tek bakış açısının kabul görmesi olarak sıralanabilmektedir (Nosich, 2018, s.58).

2.6.7 Daha önceki kararlar ve kişisel deneyimler

İnsanlar sahip oldukları inançları doğrultusunda düşünürler. Kendi inançlarının karşısında olan düşüncelere karşı fikir oluşturabilmek için büyük kanıtlara gerek duyarlarken, inançlarına uygun olanlar için kanıta gerek duymazlar. Bu bireylerin farklı bakış açılarını kabullenmesini zorlaştırmakta, olayları en doğru şekilde analiz etmelerine engel olmakta ve olayları doğru yorumlayamamalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla bireyler inançlarının aleyhlerine de olsa düşüncelerini kanıtlara uygun şekilde yoğunlaştırmalıdır (Nosich, 2018, s.60).

2.6.8 Düşünmenin gelişimsel şekilleri

Bireylerin düşünme şekli çocukluk döneminden itibaren şekillenmeye başlamaktadır. Psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasına göre hayata bakış açısını geliştirirler. Bireylerin bakış açıları yetişkinlik döneminde de verilen kararlarda etkili olmaktadır. Aynı zamanda problemler karşısından bazı hallerde çocukluk döneminde olduğu gibi düşünmeden hareket edilebilmektedir. Bu durumlarda çocukluk dönemi ve yetişkinlikteki amaçlar arasındaki farkı görebilmek, alınan kararların gerçek nedenlerini bilmek önem arz etmektedir (Nosich, 2018, s.61).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacına uygun olarak nicel araştırma yöntemleri arasında bulunan betimsel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Betimsel araştırmalar, bir durumun aydınlatılması, değerlendirmelerin standartlar çerçevesinde yapılması, olaylar arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amacıyla yürütülmektedir (Büyüköztürk vd., 2014). Liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi amacıyla araştırmada ilişkisel tarama modelinin kullanılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda alanyazın taraması yapılarak, antrenörlük eğitimi, liderlik kavramı ve eleştirel düşünme üzerinde detaylı bir çalışma yapılacaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul'daki tüm spor bilimleri fakültesinde antrenörlük programlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ilindeki spor bilimleri fakültesinde antrenörlük programlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil edecek düzeyde olduğu varsayılmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Araştırmada 252 öğrenci ile iletişime geçilmiş, bunlardan 225 öğrenci ankete yanıt vermiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı kapsamında üç bölümden meydana gelen anket kullanılacaktır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgilerine ulaşabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanacak EK1'de yer alan kişisel bilgi formu, ikinci bölümde ise katılımcıların liderlik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla EK3'de yer alan Bolman ve Deal (1991) tarafından geliştirilen ve Dereli (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan 32 madde ve 4 boyuttan meydana gelen Liderlik Yönelimleri Ölçeği, üçüncü bölümde ise katılımcıların eleştirel düşünme gücü düzeyini ölçmek amacıyla EK2'de yer alan Goodwin, Watson ve Edward Glaser (1964) tarafından geliştirilen beş alt test ve 100 maddeden meydana gelen Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği yer almaktadır. Araştırmacı tarafından veri

toplama araçları gereken izinler alınarak katılımcılarla bizzat ve/veya elektronik posta gibi araçlarla uygulanacaktır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir düzeyi, okul türü değişkenlerinin belirlenmesine ilişkin sorular yer almaktadır.

3.3.2. Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği

Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği, eleştirel düşünme için gereken önemli bazı alt boyutlardan oluşmaktadır. Konuşulanları anlama, farklı konularda tartışmalara katılma, günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunlar, tartışmalar, durumlar ve yorumlar gibi benzer uygulamalar bulunmaktadır. Ölçek beş alt test olmak üzere 100 maddeden oluşmaktadır. Watson ve Glaser'e (1964) göre ölçekte hızlı olmaktan çok eleştirel düşünme bakımından güçlü olmak daha önemli olduğundan, testte katı bir zaman sınırlaması bulunmamaktadır.

3.3.3. Liderlik Yönelimleri Ölçeği

Liderlik yönelimleri ölçeği 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte her biri kendi içerisinde 2 boyutu bulunan 4 alt boyut bulunmaktadır. Boyutlar, "Yapısal Liderlik" boyutu analitik ve örgütlenmiş alt boyutlar, "Politik Liderlik" boyutu güçlü ve hünarlı alt boyutları, "İnsan Kaynaklı Liderlik" boyutu destekleyici ve katılımcı alt boyutları, "Sembolik Liderlik" boyutu ise ilham verici ve karizmatik alt boyutları şeklindedir. Liderlik yönelimleri ölçeği (Hiçbir zaman,.....Her zaman) şeklinde 5'li likert tipindedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları madde analize dayalı olarak .92 olarak hesaplanmıştır. İnsan kaynaklı liderlik alt boyutu için .73, Yapısal liderlik alt boyutu için .72, Sembolik Liderlik alt boyutu için .76, Politik liderlik alt boyutu için de .75 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi ise SPSS 20.0 programından yararlanılacaktır. Elde edilen verilerden demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzde ortalamalarının tespiti için betimsel istatistik yapılacaktır. İkili gruplardaki anlamlılığın testi için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla olan bağımsız değişken

arasındaki anlamlı farklılığın tespiti içinde tek yönlü varyans analizi kullanılacaktır. Liderlik özellikleri ile eleştirel düşünme düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi uygulanacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Katılımcıların Bağımsız Değişkenlere Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin, yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, okul türü ve aile aylık geliri değişkenlerinin frekans değerleri, bağımlı yüzde hesaplamaları yer almaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların “Cinsiyet” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	94	41,78
Erkek	131	58,22
Toplam	225	100,00

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan erkek öğrencilerin sayısı (n=131, %=58,22) iken, kadın öğrencilerin (n=94, %41,78) olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş değişkenine göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların “Yaş” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)
20-25 Arası	171	76,00
26 ve Üzeri	54	24,00
Toplam	225	100,00

Tablo 2’de görüldüğü üzere, 20-25 yaş aralığındaki öğrencilerin sayısı (n=171, %76,0), 26 yaş ve üzerindeki öğrencilerin sayısının ise (n=54, %24,0) olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların “Anne Eğitim Düzeyi” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne Eğitim Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlköğretim	34	15,10
Ortaöğretim	89	39,56
Yükseköğretim	102	54,66
Toplam	225	100,00

Tablo 3’te görüldüğü üzere anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin sayısının (n=34, %15,10), ortaöğretim olan öğrencilerinin sayısının (n=89, %39,56), yükseköğretim olan öğrencilerin sayısının (n=102, %54,66) olduğu belirlenmiştir. Buradan katılımcıların anne eğitim düzeyinin ağırlıklı olarak yükseköğretim ve ortaöğretim düzeyinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımı Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların “Baba Eğitim Düzeyi” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Baba Eğitim Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlköğretim	19	8,44
Ortaöğretim	105	46,67
Yükseköğretim	101	44,89
Toplam	225	100,00

Tablo 4’te görüldüğü üzere baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin sayısının (n=19, %8,44), ortaöğretim olan öğrencilerinin sayısının (n=105, %46,67), yükseköğretim olan öğrencilerin sayısının (n=101, %44,89) olduğu belirlenmiştir. Buradan katılımcıların baba eğitim düzeyinin ağırlıklı olarak yükseköğretim ve ortaöğretim düzeyinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü değişkenine göre dağılımı Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların “Okul Türü” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Okul Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Devlet	110	48,89
Özel	115	51,11
Toplam	225	100,00

Tablo 5’te görüldüğü üzere, okul türü değişkenine göre devlet üniversitelerinde eğitim göre öğrencilerin sayısının (n=110, %48,89), özel üniversitelerde eğitim gören öğrencilerinin sayısının (n=115, %51,11) olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların birbirine yakın oranlarda devlet ve özel üniversitelerde öğrenim gördükleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile aylık gelir düzeyi değişkenine göre dağılımı Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların “Aile Aylık Gelir Düzeyi” Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Aile Aylık Gelir Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
3000-5000 TL	41	18,22
5001-10000 TL	146	64,89
10001 TL üzeri	38	16,89
Toplam	225	100,00

Tablo 6’da görüldüğü üzere aile aylık gelir düzeyi 3000-5000 TL olan öğrencilerin sayısının (n=41, %18,22), gelir düzeyi 5001-10000 TL olan öğrencilerinin sayısının (n=146, %64,89), 10001 ve üzeri aile aylık geliri olan öğrencilerin sayısının (n=38, %16,89) olduğu belirlenmiştir. Buradan katılımcıları aile aylık gelir düzeyinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2. Katılımcıların Liderlik Yönelimleri ve Eleştirel Düşünme Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında öğrencilerin liderlik ve eleştirel düşünme ölçeğine verdikleri yanıtlara ilişkin görüş farklılıkları yer almaktadır.

4.2.1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre “Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	t	p
L17	Kadın	94	4,20	0,84	223	-3,20	0,00*
L17	Erkek	131	3,79	1,00			

Tablo 7’de görüldüğü üzere, “Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım” ifadesine ilişkin aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız grup t testi yapılarak, erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 3,79, kadın öğrencilerin 4,20 olduğu anlamlılık düzeyinin $P < 0,05$ düzeyinde olduğu görülmüştür. “Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım” ifadesinin aritmetik ortalaması yüksek olan kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu kadın öğrencilerin erkeklere göre görüşlerinin daha fazla olumlu olduğunu göstermektedir. Kadın öğrenciler ölçekteki bu soruya daha fazla olumlu yanıt vermiştir.

Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre “Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılıyorum” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	t	p
L20	Kadın	94	3,97	0,96	223	-2,80	0,00*
L20	Erkek	131	3,55	1,01			

Tablo 8’de görüldüğü üzere, “Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılıyorum” ifadesine ilişkin aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız grup t testi yapılarak, erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 3,55, kadın öğrencilerin 3,97 olduğu anlamlılık düzeyinin $P < 0,05$ düzeyinde olduğu görülmüştür. “Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılıyorum” ifadesinin aritmetik ortalaması yüksek olan kadın

öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu kadın öğrencilerin erkeklere göre soruya karşı görüşlerinin daha fazla olumlu olduğunu göstermektedir. Kadın öğrenciler ölçekteki bu soruya daha fazla olumlu yanıt vermiştir.

Tablo 9. Cinsiyet Değişkenine Göre “Detaya önem veririm” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	t	p
L25	Kadın	94	4,08	0,87	223	-2,28	0,02*
L25	Erkek	131	3,77	1,02			

Tablo 9’da görüldüğü üzere, “Detaya önem veririm” ifadesine ilişkin aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız grup t testi yapılarak, erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 3,77, kadın öğrencilerin 4,08 olduğu anlamlılık düzeyinin $P < 0,05$ düzeyinde olduğu görülmüştür. “Detaya önem veririm” ifadesinin aritmetik ortalaması yüksek olan kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu kadın öğrencilerin erkeklere göre soruya karşı görüşlerinin daha fazla olumlu olduğunu göstermektedir. Kadın öğrenciler ölçekteki bu soruya daha fazla olumlu yanıt vermiştir.

Tablo 10. Cinsiyet Değişkenine Göre “Katılımı destekleyen bir liderim” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	t	p
L30	Kadın	94	4,57	0,64	223	-4,13	0,00*
L30	Erkek	131	4,09	0,94			

Tablo 10’da görüldüğü üzere, “Katılımı destekleyen bir liderim” ifadesine ilişkin aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız grup t testi yapılarak, erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 4,09 kadın öğrencilerin 4,57 olduğu anlamlılık düzeyinin $P < 0,05$ düzeyinde olduğu görülmüştür. “Katılımı destekleyen bir liderim” ifadesinin aritmetik ortalaması yüksek olan kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu kadın öğrencilerin erkeklere göre soruya karşı görüşlerinin daha fazla olumlu olduğunu göstermektedir. Kadın öğrenciler ölçekteki bu soruya daha fazla olumlu yanıt vermiştir.

Tablo 11. Cinsiyet Değişkenine Göre “Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim” Tutumuna Yönelik T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	t	p
L32	Kadın	94	3,91	0,66	223	-2,13	0,03*
L32	Erkek	131	3.56	0,94			

Tablo 11’de görüldüğü üzere, “Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim” ifadesine ilişkin aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız grup t testi yapılarak, erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 3,56, kadın öğrencilerin 3,91 olduğu anlamlılık düzeyinin $P < 0,05$ düzeyinde olduğu görülmüştür. “Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim” ifadesinin aritmetik ortalaması yüksek olan kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu kadın öğrencilerin erkeklere göre soruya karşı görüşlerinin daha fazla olumlu olduğunu göstermektedir. Kadın öğrenciler ölçekteki bu soruya daha fazla olumlu yanıt vermiştir.

4.2.2. Katılımcıların Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların liderlik yönelimleri ölçeğindeki sorulara verdikleri yanıtlar üzerinden tek yönlü varyans analizlerine yer verilecektir.

Tablo 12. Yaş Değişkenine Göre “Alınan kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Fx ve ss	Değerleri	ANOVA Sonuçları								
Soru	Yaş	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f	p
L14	20-25	171	4,23	0,99	G. Arası	8,84	4	2,21	3.06	0,01
L14	26 ve üzeri	54	4,25	0,71	G. İçi	143,95	220	0,72		
	Toplam	225	4,24	0,85	Toplam	152,80	224			

Tablo 12’de görüldüğü üzere, “Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim” ifadesinin aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 13. Yaş Değişkenine Göre “Güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Fx ve ss	Değerleri	ANOVA Sonuçları								
Soru	Yaş	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f	p
L19	20-25	171	4,36	0,81	G. Arası	9,41	4	2,21	2,35	0,01
L19	26 ve üzeri	54	4,34	0,96	G. İçi	160,22	220	0,72		
	Toplam	225	4,35	0,89	Toplam	169,63	224			

Tablo 13’de görüldüğü üzere, “Güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim” ifadesinin aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 14. Yaş Değişkenine Göre “Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Fx ve ss	Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	Soru	Yaş	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f	p
L23	20-25	171	4,55	0,79	G. Arası	10,10	4	2,73	2,91	0,01	
L23	26 ve üzeri	54	4,22	0,94	G. İçi	187,30	220	0,93			
	Toplam	225	4,39	0,87	Toplam	197,40	224				

Tablo 14’de görüldüğü üzere, “Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim” ifadesinin aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 15. Yaş Değişkenine Göre “Eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda hiyerarşinin gerekliliğine inanırım” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Fx ve ss	Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	Soru	Yaş	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f	p
L29	20-25	171	4,04	0,81	G. Arası	15,10	4	4,89	6,21	0,00	
L29	26 ve üzeri	54	3,25	1,04	G. İçi	167,58	220	0,83			
	Toplam	225	3,65	0,93	Toplam	177,38	224				

Tablo 15’de görüldüğü üzere, “Eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda hiyerarşinin gerekliliğine inanırım” ifadesinin aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

4.2.3. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Tablo 16. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre “İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim var” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Soru	Değerleri			ANOVA Sonuçları							
	Anne Eğitim Düzeyi	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f	p	
L3	İlköğretim	34	3,84	0,71	G. Arası	6,53	4	3,26	3,52	0,03	
L3	Ortaöğretim	89	3,61	1,01	G. İçi	187,15	220	0,92			
L3	Yükseköğretim	102	0,95	0,95		197,40	224				
	Toplam	225	3,82	0,98	Toplam						

Tablo 16’da görüldüğü üzere “İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim var” ifadesinin aritmetik ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

4.2.4. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Tablo 17. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre “Açık ve İşbirliğine Dayalı İlişkiler Yoluyla Güven Yaratırım” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Soru	Değerleri			ANOVA Sonuçları							
	Baba Eğitim Düzeyi	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f	p	
L7	İlköğretim	19	4,65	0,40	G. Arası	9,16	2	4,59	5,15	0,00	
L7	Ortaöğretim	105	3,88	1,01	G. İçi	179,69	222	0,90			
L7	Yükseköğretim	101	4,20	0,92		188,85	224				
	Toplam	225	4,10	0,96	Toplam						

Tablo 17’de görüldüğü üzere “Açık ve İşbirliğine Dayalı İlişkiler Yoluyla Güven Yaratırım” ifadesinin aritmetik ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

4.2.5. Katılımcıların Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 18. Okul Türü Değişkenine Göre “Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Fx ve ss	Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Soru	Okul Türü	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f
L19	Devlet	110	3,75	1,05	G. Arası	8,04	2	4,58	4,01	0,00
L19	Özel	115	3,97	0,87	G. İçi	167,36	222	0,89		
	Toplam	225	3,79	0,92	Toplam	175,39	224			

Tablo 18’de görüldüğü üzere “Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim” ifadesinin aritmetik ortalamalarının okul türü değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 19. Aile Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre “Güçlü ve İddialı Bir Vizyon ve Misyon Duygusu Aşılarım” Tutumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi

Fx ve ss	Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Soru	Aile Aylık Gelir Düzeyi	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	f
L20	3000-5000	41	4,25	0,87	G. Arası	8,01	4	4,00	4,05	0,01
L20	5001-10000	146	3,58	1,06	G. İçi	199,57	220	0,98		
L20	10001 üzeri	38	3,93	0,95		207,58	224			
	Toplam	225	3,80	1,01	Toplam					

Tablo 19’da görüldüğü üzere “Güçlü ve İddialı Bir Vizyon ve Misyon Duygusu Aşılarım” ifadesinin aritmetik ortalamalarının okul türü değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin olarak yapılan ANOVA analizi neticesinde, ölçekteki bu soru için $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

4.3. Liderlik Ölçeği Bulguları

Tablo 16’da liderlik ölçeğine ait her maddenin ortalama puanı, standart sapması, bulgular ve çıkarımlara yer verilmiştir. Daha sonra ölçeğe ait yapı geçerliliği ile ilgili faktör analizi bulguları ile güvenilirlik katsayıları verilmiştir.

Tablo 20. Liderlik Ölçeğinin Ortalama Puanları

Madde No	Liderlik Ölçeği Maddeleri	Madde Ortalaması	Standart Sapma
L1	Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm	4,2732	0,73665
L2	Diğer insanları destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm	4,1951	0,90801
L3	İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır	4,1756	0,80950
L4	Ellerinden gelenin en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm	3,8098	1,00874
L5	Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım	4,2293	0,98574
L6	Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım	4,4195	0,81023
L7	Karşıt görüşlere sahip insanları ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir	4,0244	0,94682
L8	Karizmatik bir insanımdır	3,9610	0,96428
L9	Problemlerin mantıklı çözümleme ve dikkatli düşünmeyle çözülebileceğine inanırım	3,6488	0,99684
L10	Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm	3,8976	0,97731
L11	İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim	3,8098	1,00874
L12	Diğer insanlar için ilham kaynağıyım	3,9415	0,92168
L13	Net, akılcı politikalar ve süreçler geliştirir ve uygularım	4,1366	0,90796
L14	Alınan kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim	4,1805	0,92969
L15	Sınıf içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür, çözme konusunda yılmadan çalışırım	3,8244	0,97437
L16	Hayal gücüm kuvvetlidir ve yaratıcıyım	4,1122	0,94563
L17	Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım	3,9268	1,15024
L18	Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim	3,3561	1,05488
L19	Güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim	4,2829	0,78463
L20	Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşlarım	3,7073	1,16408
L21	Açık ölçülebilir hedefler ortaya koyar ve kişileri sonuçlarından sorumlu tutarım	4,1366	0,90796
L22	İyi bir dinleyiciyim diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım	4,0390	0,89027
L23	Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim	4,0683	0,84321
L24	Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım	4,1024	0,96215
L25	Detaya önem veririm	3,7268	1,01629
L26	İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim	3,7951	0,92724
L27	Yeterli desteği sağlamak için okul içi ve dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm	3,9415	0,92168
L28	Sadakat ve şevk aşlarım	3,8927	0,95906

L29	Eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda hiyerarşinin gerekliliğine inanırım	4,1610	0,79115
L30	Katılımı destekleyen bir liderim	4,1122	0,94563
L31	Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşıırım	3,9268	1,15024
L32	Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim	4,5024	0,75812

Araştırmaya katılan katılımcıların liderlik ölçeğinde yer alan sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde L32 numaralı “Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim” sorusunda 4,5024 ortalama ile en yüksek düzeyde katılımda oldukları, L6 numaralı “Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım” sorusuna da ankette ikinci en yüksek düzeyde olan 4,4195 ortalama ile katılımda oldukları görülmüştür.

4.3.1. Liderlik Ölçeği Faktör Analizi Bulguları

Liderlik ölçeği 32 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılarak, maddelerde sorun belirlenmediğinden analizde yer verilmiştir. Faktör analizleri neticesinde Kaiser Meyer Olkin değeri 0,893 bulunmuştur. Kaiser Meyer Olkin değeri faktör analizine yeterli görülmektedir (Kalaycı, 2008).

Tablo 21. Liderlik Ölçeğinin Faktör Analizleri

Madde No	Liderlik Ölçeği Maddeleri	Faktör Ortalaması	Faktör Yüklere	Cronbach Alpha
L1	Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm		0,524	
L2	Diğer insanları destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm		0,644	
L3	İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır		0,531	
L4	Ellerinden gelenin en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm		0,627	
L5	Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım	3,792	0,551	
L6	Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım		0,722	
L7	Karşıt görüşlere sahip insanları ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir		0,521	0,912
L8	Karizmatik bir insanımdır		0,634	
L9	Problemlerin mantıklı çözümlene ve dikkatli düşünmeyle çözülebileceğine inanırım		0,513	
L10	Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm		0,508	
L11	İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim		0,474	
L12	Diğer insanlar için ilham kaynağıyım		0,688	
L13	Net, akılcı politikalar ve süreçler geliştirir ve uygularım		0,575	
L14	Alınan kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim		0,648	

L15	Sınıf içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür, çözüme konusunda yılmadan çalışırım		0,529	
L16	Hayal gücüm kuvvetlidir ve yaratıcıyım		0,520	
L17	Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım		0,752	
L18	Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim		0,486	
L19	Güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim		0,542	
L20	Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşırım		0,666	
L21	Açık ölçülebilir hedefler ortaya koyar ve kişileri sonuçlarından sorumlu tutarım	3,732	0,348	
L22	İyi bir dinleyiciyim diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım		0,687	
L23	Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim		0,619	0,912
L24	Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım		0,458	
L25	Detaya önem veririm		0,657	
L26	İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim		0,692	
L27	Yeterli desteği sağlamak için okul içi ve dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm		0,574	
L28	Sadakat ve şevk aşırım		0,671	
L29	Eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda hiyerarşinin gerekliliğine inanırım		0,514	
L30	Katılımı destekleyen bir liderim		0,593	
L31	Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşıırım		0,626	
L32	Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim		0,707	
Toplam Varyans: 57,734 Kaiser Meyer Olkin Değeri: 0,864				

Tablo 21’de faktör analizi bulgularında liderlik ölçeği faktörü bakımından toplam 57,734 varyans oranı, Kaiser Meyer Olkin Değeri ise 0,864 olarak belirlenmiştir. Ölçekte örneklem sayısı yeterli düzeyde olup, katılımcıların ortalama değeri 3,732’dir. Cronbach Alpha değerlerinde güvenilirlik katsayısı 0,912 düzeyindedir. Buradan görüldüğü üzere maddelerin faktörlere doğru dağıtıldığı, liderlik ölçeğinin yapısal geçerliliğinin doğrulandığı görülebilmektedir.

4.4. Eleştirel Düşünme Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 22. Toplam Puanlara Göre Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Eleştirel Düşünme Düzeyi	Puan Aralığı	N	F (%)
Alt Uç Değer Aralığı	33-39	24	10,67
Düşük Düzey	40-46	28	12,44
Orta Düzey	46-62	94	41,78
Yüksek Düzey	63-69	41	18,22
Üst Uç Değer Aralığı	70-89	38	16,89
Toplam	0-100	225	100,00

Tablo 22'e göre, katılımcılar ölçekten en düşük 33, en yüksek 89 puan almışlardır. Katılımcıların %12,44'ü (n:28) 40-46 düşük düzey puan aralığında, %41,78'i (n:94) 46-62 orta düzey puan aralığında, %18,22'si (n:41) 63-69 yüksek düzey puan aralığında yer almıştır. Katılımcıların %10,67'si (n:24) 33-39 alt uç değer aralığında, %16,89'u (n:38) 70-89 üst uç değer aralığında yer almıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme puanları ortalamasının $55,61 \pm 6,84$ olduğu görülmektedir. Katılımcıların eleştirel düşünme puanlarının cinsiyete göre incelenmesi durumunda kadın öğrencilerin puanlarının $54,79 \pm 6,77$, erkek öğrencilerin puanlarının $54,27 \pm 7,18$ olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan kadın ve erkek öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinin orta düzeyde olduğu belirtilebilir.

Katılımcıların eleştirel düşünme puanlarının yaşa göre incelenmesi durumunda kadın öğrencilerin puanlarının $56,64 \pm 6,81$, erkek öğrencilerin puanlarının $55,24 \pm 7,22$ olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan kadın ve erkek öğrencilerin yaşa göre eleştirel düşünme becerisinin orta düzeyde olduğu belirtilebilir.

Katılımcıların eleştirel düşünme puanlarının okul türü değişkenine göre incelenmesi durumunda devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin puanlarının $53,42 \pm 6,72$, özel üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin puanlarının $57,22 \pm 7,06$ olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan özel üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu belirtilebilir.

Varyans analizi sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyet değişkenine ve okul türüne göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

4.5. Korelasyon Analizi Yorumları

Tablo 23. Korelasyon Analizi Bulguları

		Liderlik	Eleştirel Düşünme
Liderlik	Pearson Correlation	1	0,237
	Sig. (2-tailed)		,001
	N	225	225
Eleştirel Düşünme	Pearson Correlation	0,237	1
	Sig. (2-tailed)	,001	
	N	225	225

Katılımcıların liderlik ölçeği ile eleştirel düşünme ölçeği ilişki düzeyi incelendiğinde, iki değişken arasındaki ilişkinin anlamlı ($p < 0,001$) olduğu görülmektedir. Değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde (0,237) ve düşük düzeydedir. Bu katılımcıların eleştirel düşünme düzeyinin liderlik davranış biçimlerini çok az pozitif yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Katılımcılar eleştirel düşünme ve liderlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki sergilemekte, liderlik eleştirel düşünmeyi olumlu yönde, düşük düzeyde etkilemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde Spor Bilimleri Fakültesinde Antrenörlük Eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin “liderlik yönelimleri ölçeği” ile “Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği” kapsamında elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Bu çalışmada spor bilimleri fakültesinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların orta düzeyde eleştirel düşünme becerilerine sahip oldukları belirtilebilir. Katılımcıların yaşa, cinsiyete, anne-baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir düzeyi, okul türü değişkenlerine göre eleştirel düşünme becerilerinin orta düzeyde olduğu belirtilebilir.

Antrenör adaylarının eleştirel düşünme düzeyinin liderlik davranış biçimlerini çok az pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Katılımcılar eleştirel düşünme ve liderlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki sergilemekte, liderlik eleştirel düşünmeyi olumlu yönde, düşük düzeyde etkilemektedir. Günümüzde üniversitelerin geneli eleştirel düşünen, etkili ve doğru kararlar alabilen, yeterli kanıt ve gerekçeleri sunabilen, düşüncelerini ifade edebilen, liderlik özellikleri olan mezunlar verme çabası içerisindeyler. Bilgi zenginliğinin, teknoloji karmaşıklığının olduğu bir toplumda, bilginin etkili şekilde kullanılması, eleştirel analizinin yapılabilmesi önemsenmektedir. Bu açıdan üniversite mezunlarının eleştirel düşünme becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Antrenörlük eğitimi alan öğrencilerle yürütülen bu çalışmada liderlik yönelimleri de ön plana çıkmaktadır. Antrenörlük eğitim programlarında öğrenim gören öğrencilerin gelecekte mesleklerini icra ederken, liderlik ve eleştirel düşünme özelliklerine bağlı olarak başarı oranını arttırabileceği göz önüne alındığında, bu yeteneklerin ne kadar kıymetli olduğu ortaya konabilecektir.

Çalışmada katılımcıların yaş değişkeni ile liderlik yönelimleri ve eleştirel düşünme ölçeğine ilişkin puan ortalamalarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Köleşoğlu (2009) tarafından ilköğretim öğretmenlerinin liderlik özelliklerinin incelendiği çalışmada ise katılımcıların liderlik özellikleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çar (2013) tarafından yürütülmüş olan spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesine ilişkin çalışmada da yaş değişkeni ile liderlik yönelimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Özkan (2019),

tarafından hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada liderlik yönelimleri ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı belirlenmiştir. Erkmen (2007), Selçuk Üniversitesi BESYO'da öğrencilerin sporda tercih ettikleri lider davranışlarına ilişkin çalışmasında yaş değişkeni ile liderlik davranışlarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile elde ettiğimiz sonuçlar arasında paralellik bulunmamaktadır. Bu durumun örneklem grubunun çeşitliliğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların liderlik ölçeği ve eleştirel düşünme ölçeğindeki sorulara verdikleri yanıtlardan cinsiyet değişkenine göre benzerlikler olduğu görülmüştür. Ancak kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre sorulara daha fazla olumlu yanıt verdikleri görülmüştür.

Bu alanda Atar ve Özbek (2009) tarafından BESYO öğrencileri arasında liderlik davranışlarını inceleyen çalışmada, Güngör (2016) tarafından beden eğitimi bölümü öğretmen adaylarının liderlik özelliklerinin araştırıldığı çalışmada, Semiz (2011) tarafından yürütülmüş olan ortaöğretim öğrencileri üzerinde sporun liderlik üzerine etkisi başlıklı çalışmada elde edilen liderlik yönelimleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılığın bulunmadığı yönündeki sonuçlar ile çalışmanın bulgularının farklılık gösterdiği görülmektedir. Özdenk (2015) tarafından yürütülen, spor ile uğraşan ve uğraşmayan (sedanter) bireyler üzerindeki bir çalışmada liderlik alt boyutlarında çözümsel ve organize olma durumlarında cinsiyet üzerinde herhangi bir anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Başoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada kadın ve erkek antrenörlerin liderlik davranışlarını incelenerek, sosyal ve örgütsel destek analizi verilere göre kadınlar ile erkeklerin ortalamalarının denk olduğu belirlenmiştir. Taşgın ve arkadaşları (2007) tarafından yürütülen bir çalışmada badminton antrenörlerinin liderlik özelliklerinin cinsiyet faktörünün üzerindeki etkisi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan bu çalışmalar ile bu çalışmanın bulguları farklılık göstermektedir. Liderlik yöneliminde cinsiyet değişkeninin bir rolü olmadığına ilişkin çalışmalar bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Hayri, 2010; Semiz, 2011; Özdenk, 2015; Aydın, 2016; Güngör, 2016; Öztürk, 2017).

Ay (2005) tarafından ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 1379 öğrenci ile yürütülen çalışmada katılımcıların eleştirel düşünme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği, kız öğrencilerin eleştirel düşünme gücünün erkeklere

göre güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulguları araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Alanyazında liderlik yöneliminin cinsiyete göre değişiklik gösterdiğine ilişkin başka çalışmalar da bulunmaktadır (Turan ve Ebiçoğlu, 2002; Can ve Pepe, 2003; Atar ve Özberk, 2009; Arslan ve Uslu, 2015). Liderlik ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda cinsiyet değişkenine ilişkin sonuçların farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılık araştırma yapılan örneklem grubunun ve bunların yapılarının çeşitliliği ile açıklanabilir.

Katılımcıların anne- baba eğitim düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme ve liderlik yönelimleri incelendiğinde, istatistiksel olarak liderlik eğilimlerinde ve eleştirel düşünme düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Farklılıklar ele alındığında, baba eğitim düzeyinin artması öğrencilerde liderlik yönelimleri arttırdığı söylenebilir.

Kaya (1997) tarafından yapılan çalışmada ise, baba eğitim düzeylerinin eleştirel düşünme ile bağıntılı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulguları araştırma bulguları ile çelişmektedir. Kürüm (2002) ise çalışmasında anne eğitim düzeyi yüksek olanlara göre anne eğitim düzeyi ilköğretim ve okuryazar olmayanlardan daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Baba eğitim düzeyinin ise lise ve üniversite mezunu olanların liderlik yönelimlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın bulguları araştırmamız ile paralellik göstermektedir.

Katılımcıların liderlik ölçeği ve eleştirel düşünme ölçeğindeki sorulara verdikleri yanıtlardan okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Alanyazında okul türü ve liderlik ile ilgili çalışmaların incelenmesi sonucunda araştırmacıların farklı sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Liderlik yöneliminde okul türü değişkeninin rolünün olmadığına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Atar ve Özberk, 2009). Ancak çalışmanın bulgularını destekleyen liderlik yöneliminin okul türüne göre değişiklik gösterdiğine ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır (Turan ve Ebiçoğlu, 2002; Can ve Pepe, 2003; Özmutlu, 2008; Hayri, 2010; Aydın, 2016; Öztürk, 2017). Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği ile yapılmış araştırmalara bakıldığında, Demirtaşlı ve Çıkrıkçı (1996) tarafından Fen ve Sosyal Bilimler alanında öğrenim gören son sınıf öğrencileri, Çıkrıkçı (1993) tarafından lise düzeyindeki öğrenciler, Kaya (1997) tarafından Sağlık, Fen, Mühendislik ve Sosyal Bilimler son sınıf öğrencileri, Dil (Coşkun) (2001) tarafından Hemşirelik Yüksekokulu ve Beslenme ve Diyetetik Bölümü öğrencileri, Dayıoğlu

(2003) tarafından Hacettepe Üniversitesi Hazırlık sınıfı öğrencileri ile yapılmış olan çalışmalarda katılımcıların orta düzeyde eleştirel düşünme düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların yaşa, cinsiyete, anne-baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir düzeyi, okul türü değişkenlerine göre eleştirel düşünme becerilerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Maiorana (1992) tarafından eğitimin en önemli amaçları arasında eleştirel düşünme olmasına rağmen, her düzeydeki öğrencide bu becerinin eksik olduğunu, önemli bir ilerleme görülmediği belirtilmiştir. Norris (1989) ise öğrencilerin her okul düzeyinde olmasının gerektiğini ve eleştirel düşünme becerilerinin daha düşük olduğunu belirtmektedir. Watson ve Glaser tarafından da her okul düzeyindeki ortalama test puanlarının istatistiksel olarak .50 ve aşağısında olduğu belirtilmektedir. Bunlar spor bilimleri fakültesinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin orta düzeyde olan eleştirel düşünme düzeyine sahip olmalarına ilişkin dayanak oluşturmaktadır. Shin ve arkadaşları (2006) tarafından eğitim programlarının içerikleri ve süresinin öğrencilerde eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede önem arz ettiğini vurgulamışlardır. Bu sonuçlar araştırmamızda katılımcıların orta düzeyde eleştirel düşünme becerilerine sahip oldukları sonucu ile paralellik göstermektedir.

Katılımcıların aile aylık gelir düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme ve liderlik yönelimleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Özdemir (2005) tarafından yapılmış çalışmada aile gelir durumu ile eleştirel düşünme düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulgusu araştırmamızın bulgularını desteklemektedir. Miroğlu (2003) ve Kürüm (2002) tarafından yapılmış çalışmaların bulguları ise araştırmamızın bulguları ile çelişmektedir. Coşkun (2001) tarafından yapılan deneysel çalışmada öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin artması ile birlikte eleştirel düşünme seviyelerinin de arttığı belirlenmiştir. Karafil (2014) tarafından yapılan çalışmada yüksek sosyoekonomik durumu bulunan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin, orta ve düşük sosyoekonomik durumdaki öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Kürüm (2002) çalışmasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisinin gelir düzeyi düşük öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisinin düşük, orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan öğretmen adaylarının ise eleştirel düşünme becerisinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Alanyazın incelendiğinde

araştırma bulgularımızla benzerlik gösteren veya benzerlik göstermeyen çalışmaların olduğu görülmektedir.

ÖNERİLER

- Öğrencilerin özellikle erken yaşlarda eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla ortaöğretimden itibaren eleştirel düşünme faaliyetlerine yer verilmesinin gerekliliğine, öğrencilerin düşüncelerini geliştirebilecek eğitim hedeflerinin öğretim programlarına, eğitim sistemine, ders ve öğretim yöntemlerine mutlaka yansıtılması gerektiğine, tartışma temelli öğrenmede öğrencilerin düşünme yeteneğinin daha etkili şekilde geliştirilebilecekleri programlar hazırlanmalıdır.

- Toplumun bilgi düzeyinin arttığı, teknolojik yeniliklerin etkili olduğu göz önüne alındığında, bilgiyi etkin şekilde kullanabilecek ve eleştirel analiz edebilecek olan üniversite mezunlarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda spor bilimleri fakültesinde antrenörlük programlarında öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri de yükseltilmelidir.

- Bu çalışma sadece İstanbul ilinde bulunan spor bilimleri fakültelerinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler arasında yürütülmüştür. Bu alanda ileride yapılması planlanan çalışmalarda örneklemin genişletilerek, yurt genelindeki spor bilimleri fakültelerindeki öğrencilerin liderlik yönelimleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişki belirlenebilir.

- Bu çalışmaların sonuçlarına göre öğrencilerin liderlik yönelimleri ve eleştirel düşünme düzeylerinin geliştirilmesine yönelik programlar hazırlanabilir.

- Ayrıca spor bilimleri fakülteleri antrenörlük programları ile farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin liderlik yönelimleri ve eleştirel düşünme düzeyleri karşılaştırılarak farklılıkların tespit edilmesi mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2013). *Bir Lider Nasıl Yetiştir?*, Çev. Gülay Doğançanlı, İstanbul: Babıâli Kültür Yayıncılığı.
- Alkhatib, O. J. (2019). A Framework for Implementing Higher-Order Thinking Skills (Problem-Solving, Critical Thinking, Creative Thinking, and Decision-Making) in Engineering & Humanities. *Advances in Science and Engineering Technology International Conferences (ASET, Dubai, United Arab Emirates)*.
- Arslan, H., ve Uslu, B. (2014). Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi. *E-Journal of Educational Research*, 5: 42-60.
- Atar, E., ve Özbek, O. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik davranışları. *Spormetre*, 7: 51-9.
- Atlıoğlu, Y., ve Şahin, A. (2002). Liderlik Anlayışımı. *Ankara Milli Eğitim Dergisi*. 155, 36.
- Ay, Ş. (2005). *Ortaöğretim öğrencilerinin eleştirel düşünme güçleri ve öğrencileri etkileyen eleştirel düşünme faktörleri (Düzce İli Örneği)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, İzmir.
- Aydın, R. (2016). *Beden eğitimi ve spor yüksekokullarında eğitim gören bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan öğrencilerin liderlik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Azboy, O., Erer, O., Oymak, Ö., Tunç, Ö. (2012). *Antrenörlük mesleği ve antrenörün görevleri: Spor Psikolojisi*. Ankara. MEB yayınları.
- Başaran, İ. E. (2004). *Yönetimde insan ilişkileri; Yönetimsel davranış* (3.Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Başoğlu, C.M. (2012). *Kadın – Erkek Antrenörlerin Cinsiyete Göre Liderlik Analizleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü/Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bolman, L. G., ve Deal, T. E. (2017). *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership* (6th ed.). Hoboken, NJ: Jossey-Bass..
- Bowell, T., ve Kemp, G. (2002). *Critical Thinking: A Concise Guide*. New York: Routledge.
- Brooks, I. (2006). *Organisational behaviour individuals, groups and organisation*. 3. Basım. Harlow: Prentice Hall.
- Browne, M. N., ve Keeley, S.M. (2006). *Asking the Right Questions: A Guide to Critical Thinking*, (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, S., ve Pepe, K. (2003). Öğretmen Adaylarında Liderlik Davranışlarının Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı, 10-11 Ekim, Ankara.
- Capel, S., ve Piotrowski, S. (2000). *Issues in Physical Education*, Routledge/ Farmer Taylor & Francis Group, London.
- Caroselli, M. (2011). *The Critical Thinking Tool Kit*. New York: Amacom.
- Cottrell, S. (2005). *Critical Thinking Skills Developing Effective Analysis and Argument*. New York: Palgrave Macmillan.
- Çalışkan, G. (2001). *Liderlik Açısından Antrenör Davranışlarının Sporcu Performansı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Çar, B. (2013). *Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çeyiz, S. (2007). *Adana İlinde Futbol Antrenörlüğü Yapan Bireylerin Liderlik Tarzlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Çıkrıkçı, N. (1993). Watson-Glaser eleştirel akıl yürütme gücü ölçeğinin (form ym) lise öğrencileri üzerindeki ön deneme uygulaması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 559-569.
- Daft, L. R. (2008). The leadership experience. *Thomson South-Western*. 46-48.
- Day, D. V., Fleenor, J. W., Atwater, L. E., Sturm, R. E., ve McKee, R. A. (2014). Advances in leader and leadership development: A review of 25 years of research and theory. *The Leadership Quarterly*, 25(1), 63-82.
- Dayıoğlu, S. (2003). *A Descriptive study on the critical thinking levels of the students at the unit of english preparatory school at Hacettepe University*. The Degree of Master of Science In The Department of Educational Sciences, Middle East Technical University, Ankara.
- Demirtaşlı-Çıkrıkçı, N. (1996). Eleştirel düşünme: Bir ölçme aracı ve bir araştırma, 3. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Adana, 208-216.
- Dereli, M. (2003). *A survey research of leadership styles of elementary school principles* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.

- Dewey, J. (2020). *How We Think*. New York: D. C. HEATH & CO., PUBLISHERS, 1910. <http://www.gutenberg.org/files/37423/37423-h/37423-h.htm>, E.T. 30.12.2020.
- Diker, G., ve Müniroğlu, S. (2016). 8-14 Yaş Grubu Futbolcuların Seçilmiş Fiziksel Özelliklerinin Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 45-52.
- Dil (Coşkun), S. (2001). *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri*, Psikiyatri Hemşireliği Programı Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dinçer, Ö. (2013). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, 7. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Donuk, B. (2007). *Liderlik ve spor*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- DuBois, M., Hanlon, J., Koch, J., Nyatuga, B., ve Kerr, N. (2015). Leadership styles of effective project managers: Techniques and traits to lead high performance teams. *Journal of Economic Development, Management, IT, Finance, and Marketing*, 7(1), 30.
- Ennis, R. H. (2015). Critical Thinking: A Streamlined Conception. M. Davies, & R. Barnett içinde, *The Palgrave Handbook of Critical Thinking in Higher* (s. 31-48). New York: Palgrave Macmillan.
- Erdoğan, B. S. (2011). *Türkiye'deki Antrenör Eğitiminin İlkesel ve Yapısal Problemlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eren, E. (2020). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*, (17. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Erkmen, G. (2007). *Selçuk Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilimlerinin sporda tercih ettikleri lider davranışları ile karşılaştırılması*. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Fındıkçı, İ. (2013). *Bir gönül yolculuğu- hizmetkar liderlik*. 4.Baskı. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Fisher, A. (2011). *Critical Thinking An Introduction*. Exeter: Cambridge University Press.
- Gambrill, E., ve Gibbs, L. (2009). *Critical Thinking for Helping Professionals*. New York: Oxford University Press.
- Goryunova, E., ve Jenkins, D. M. (2017). Global Leadership Education: Upping the Game. *Journal of Leadership Education*, 16(4).

- Gökdeniz, A. (2003). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güngör, NB. (2016). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının epistemolojik inançları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Hackman, M. Z., ve Johnson, C. E. (2013). *Leadership: A communication perspective*. Waveland Press
- Halpern, D. F. (2014). *Thought and knowledge: An introduction to critical thinking*. New York: Psychology Press.
- Hayri, Y. (2010). *İlköğretim Okulu Yöneticilerini Liderlik Yönelimleri ve Mesleki Etik Alguları Arasındaki İlişkiler: İlköğretim Öğretmenleri Örneğinde İlişkisel Bir Çalışma*, Yüksek Lisans, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hernandez-Mogollon, R., Cepeda-Carrión, G., Cegarra-Navarro, J. G., ve Leal-Millán, A. (2010). The role of cultural barriers in the relationship between openmindedness and organizational innovation. *Journal of Organizational Change Management*, 23(4), 360-376.
- Hitchcock, D. (2017). *On Reasoning and Argument: Essays in Informal Logic and on Critical Thinking*. Springer International Publishing.
- Hitchcock, D. (2018). *Critical Thinking*. (E. N. Zalta, Dü.) Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/critical-thinking/>, E.T. 31.12.2020.
- Hunter, D. A. (2009). *A Practical Guide To Critical Thinking*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Jenkins, D. (2012). Global critical leadership: Educating global leaders with critical leadership competencies. *Journal of Leadership Studies*, 6(2), 95-101.
- Jenkins, D. M., ve Cutchens, A. B. (2011). Leading Critically: A Grounded Theory of Applied Critical Thinking in Leadership Studies. *Journal of Leadership Education*, 10(2).
- Kalaycı, Ş. (2008). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kallet, M. (2014). *Think Smarter : Critical Thinking to Improve Problem-solving and Decision-making Skills*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Karafil, A. Y. (2014). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli demografik faktörler açısından incelenmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

- Karip, E. (1998). *Dönüşümcü liderlik. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16, 443-465.
- Kasap, H., ve Erdem, K. (2009). *Antrenörlük Felsefesi*. İstanbul: Tff Fgm Futbol Eğitim Yayınları, 1(3).
- Kaya, H. (1997). *Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kıralı, M. (2013). *Liderlik Davranış Tiplerinin Örgütsel İletişim Üzerine Etkisi: Edirne İlinde Bir Alan Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Konter, E. (2016). Antrenörlerin ve sporcuların yaş gruplarına göre liderlik gücü algıları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31).
- Köleşoğlu, G. (2009). *İlköğretim öğretmenlerinin liderlik özellikleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki (İstanbul ili Beyoğlu ilköğretim okullarında bir uygulama)*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Kurnaz, A. (2013). *Eleştirel düşünme öğretimi etkinlikleri planlama-uygulama ve değerlendirme*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Liderlik,AraştırmaSerisi,No.81,<http://politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphan e/liderlik.pdf>,s.5, E.T. 22.12.2020.
- Llopis, G. (2015). 4 Constructive Ways Leaders Can Handle Criticism. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/glennllopis/2015/08/11/4-constructive-waysleaders-can-handle-criticism/#76d98dde5615>, E.T. 02.01.2021.
- Maiorana, V.P. (1992). *Critical thinking across the curriculum: Building the analytical classroom*, Bloomington, Indiana, EDINFO Press.
- Marples, R. (2002). *The aims of education*. London: New York Routledge.
- Martens, R. (1998). *Başarılı antrenörlük*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Mazer, J. P., Hunt, S. K., ve Kuznekoff, J. H. (2007). Revising General Education: Assessing a critical thinking instructional model in the basic communication course, *The Journal of General Education*, 56:(3) 173–199.
- Miroğlu, A. (2003). The Relationship Between Proficiency İn a Second Language and Eritical Thinking Skills, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(24), 27-34.
- Muratlı, S. (2007). *Antrenman bilimi yaklaşımıyla çocuk ve spor*, (2.Baskı). Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

- Norris, S.P. (1989). Can we test validly for critical thinking?, *Educational Researcher*, 18 (9), 21-26.
- Nosich, G. M. (2012). *Eleştirel düşünme ve disiplinler arası eleştirel düşünme rehberi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Novella, S. (2012). *Your Deceptive Mind: A Scientific Guide A Scientific Guide*. Chantilly: The Great Courses.
- Ocansey, R.T.A., Chepyator- Thomson, J.R., Kutame, M.A. (1992). Promoting Critical Thinking in Student Teaching Practice. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 63 (6), 66-69.
- Özdemir, O. (2017). Psikiyatrik açıdan akıl ve aklın terbiyesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 9(1):115-121.
- Özdenk, S (2015). *Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular ile Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zekâ ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Özkan, G. (2019). *Üniversite Öğrencisi Kadın Futbolcuların Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Sporcu Öz Yeterlilik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Özmutlu, İ. (2008). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Liderlik ve Yaratıcılık Özelliklerinin Karşılaştırılması (Gazi Üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, K. E. (2017). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri ve Öz Güven Davranışlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Öztürk, M. (2003). *Fonksiyonları Açısından İşletme ve Yönetim*, İstanbul: Papatya Yayınları.
- Paksoy, A. (2008). *Kamu ve Özel Bankalarda Stratejik Liderlik Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Paul, R., ve Elder, L. (2003). *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools*. Dillon Beach: Foundation for Critical Thinking.
- Paul, R., ve Elder, L. (2004). *The thinker's guide to the nature and functions of critical & creative thinking*. Dillon Beach, CA: Foundation for Critical Thinking.
- Paul, R. W., ve Elder, L. (2002). *Critical Thinking Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life*. New Jersey: Prentice Hall.
- Peker, Ö. (2000). *Etkili yönetim becerileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.

- Rainbolt, G. W., ve Dwyer, S. L. (2012). *Critical Thinking The Art of Argument*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Raingruber, B., ve Haffer, A. (2001). *Using Your Head to Land On Your Feet: A Beginning Nurse's Guide to Critical Thinking*. Philadelphia: F. A. Davis Company.
- Rudinow, J., ve Barry, V. E. (2008). *Invitation to Critical Thinking*. Thomson Wadsworth.
- Semiz, H. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinde sporun liderlik üzerine etkisi (Hendek örneği)*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Sevim, Y., Tuncel, F., Erge, E., ve Sunay, H. (2001). *Antrenör eğitimi ve ilkeleri*. Ankara: Gazi Yayınları. 13, 31.
- Shin, S., Ha, J., Shin, K., Davis, M.K. (2006). Critical thinking ability of associate, baccalaureate and RN-BSN senior students in Korea, *Nursing Outlook*, 328-333.
- Sunay, H. (2009). *Spor yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şahin, H.M. (2005). *Beden eğitimi ve spor sözlüğü*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şentürk, M. (2009). *İlköğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Şimşek, M., ve Çelik, A. (2012). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Taşgın, Ö., Bozdam, A., Tekin, M. (2007). Badminton Antrenörlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. Kocaeli: 3. Raket Sporları Sempozyumu 14-15 Aralık.
- Tatlıcı, M., ve Kırımoğlu, H. (2008). Atletizm antrenörlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1).
- Temel, V. (2010). *Konya iline ait bireysel ve takım sporu antrenörlüğü yapan bireylerin liderlik tarzlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Tittle, P. (2011). *Critical thinking: an appeal to reason*. New York: Routledge.
- Tuncel, D.S. (2011). Sınıf içi öğretmen davranışlarının beden eğitimi ve diğer branş öğretmenleri açısından karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IX (2): 65-69.
- Turan, S., ve Ebiçoğlu, N. (2002). Okul Müdürlerinin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Ankara 8(31), 444-458.

- Türksoy, A. (2020). *Futbolda Liderlik ve Antrenörlük*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ulukan, M. (2006). *Futbolcuların Kulübe Bağlılıklarında Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin Rolü*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Watson, G., ve Glaser, M.E. (1964). *Watson-Glaser critical thinking appraisal manual for forms YM and ZM*, Harcourt, Brace & World Inc., New York, USA.
- Wuest, D.A., ve Bucher, C.A. (2006). *Foundations of physical education, exercise science, and sport*, Boston, McGraw-Hill, 14th ed.
- Yılmaz, H., ve Karahan, A. (2010). “Liderlik Davranışı, Örgütsel Yaratıcılık ve İşgören Performansı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Uşak’ta Bir Araştırma, Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F, Manisa, Cilt:17, sayı:2, 145-158, S.145.
- Yiğit, R. (2002). İyi Bir Lider Olmanın Yolları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 6(1), 20.
- Yukl, G., ve Mahsud, R. (2010). Neden Esnek ve Uyarlanabilir Liderlik Önemlidir? *Danışmanlık Psikoloji Dergisi: Uygulama ve Araştırma*, 62 (2), 81.
- Yukl, G. (2010). *Leadership in Organizations*, 7 bs. Upper saddle river, NJ: Prentice Hall

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Anne Eğitim Düzeyi? İlköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim ()
4. Baba Eğitim Düzeyi? İlköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim ()
5. Okul Türü () Devlet () Özel
6. Ailenizin Aylık Gelir Düzeyi: (.....)

EK 2: Watson- Glaser Eleştirel Düşünme Gücü Ölçeği

Cevap Kâğıdı

TEST-1 ÇIKARSAMA

Bu bölümdeki her bir çıkarsama için:

D= DOĞRU

MD= MUHTEMELEN DOĞRU

YV= YETERSİZ VERİ

MY= MUHTEMELEN YANLIŞ

Y= YANLIŞ sembollerinin altındaki boşluğa “X” işareti koyunuz

Çıkarımlar	D	MD	YV	MY	Y	Çıkarımlar	D	MD	YV	MY	Y
1						11					
2						12					
3						13					
4						14					
5						15					
6						16					
7						17					
8						18					
9						19					
10						20					

TEST- 2 VARSAYIMLARIN FARKINA VARMA

Bu bölümdeki her ifadeden sonra önerilen her bir varsayım için, yapılan varsayımın ifadeye dayalı olduğunu- yani doğru olduğunu – düşünüyorsanız VARSAYIM YAPILDI ifadesinin altındaki boşluğa, yapılan varsayımın verilen ifadeye dayalı olmadığını düşünüyorsanız VARSAYIM YAPILMADI ifadesinin altındaki boşluğa “X” işareti koyunuz.

Varsayımlar	VARSAYIM YAPILDI	VARSAYIM YAPILMADI	Varsayımlar	VARSAYIM YAPILDI	VARSAYIM YAPILMADI
21			29		
22			30		
23			31		
24			32		
25			33		
26			34		
27			35		
28			36		

TEST-3 TÜMDENGELİM

Bu bölümdeki her iki önerme ifadesinden sonra sonuçlar verilmiştir. Her bir sonucu, verilen önerme ifadelerinin zorunlu bir sonucu olduğunu- yani sonucun verilen önermeyi izlediğini düşünüyorsanız, SONUÇ İZLER başlığı altındaki boşluğa, eğer sonucun verilen önermeyi izlemediğini düşünüyorsanız- genel bilgilerinize göre doğru olduğuna inansanız bile SONUÇ İZLEMEZ başlığı altındaki boşluğa “X” işareti koyunuz.

Sonuçlar	SONUÇ İZLER	SONUÇ İZLEMEZ	Sonuçlar	SONUÇ İZLER	SONUÇ İZLEMEZ
37			50		
38			51		
39			52		
40			53		
41			54		
42			55		
43			56		
44			57		
45			58		
46			59		
47			60		
48			61		
49					

TEST-4 YORUMLAMA

Bu bölümdeki kısa paragraflardan sonra önerilen sonucun akla uygun, şüphe götürmez bir biçimde çıkartılabileceğini düşünürseniz, SONUÇ ÇIKARTILIR başlığı altındaki boşluğa, eğer verilen sonucun şüphe götürmez bir biçimde çıkartılamayacağını düşünürseniz, SONUÇ ÇIKARTILMAZ başlığı altındaki boşluğa “X” işareti koyunuz.

Sonuçlar	SONUÇ ÇIKARTILIR	SONUÇ ÇIKARTILMAZ	Sonuçlar	SONUÇ ÇIKARTILIR	SONUÇ ÇIKARTILMAZ
62			74		
63			75		
64			76		
65			77		
66			78		
67			79		
68			80		
69			81		
70			82		
71			83		
72			84		
73			85		

TEST-5 KARŞI GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde verilen her bir soruna ilişkin olan her bir görüşü- bu testin amacı bakımından her birini doğru kabul ederek- bu görüşün güçlü olduğuna karar verirseniz GÜÇLÜ sözcüğünün altındaki boşluğa, görüşün zayıf olduğuna karar verirseniz ZAYIF sözcüğünün altındaki boşluğa “X” işareti koyunuz.

Görüşler	GÜÇLÜ	ZAYIF	Görüşler	GÜÇLÜ	ZAYIF
86			94		
87			95		
88			96		
89			97		
90			98		
91			99		
92			100		
93					

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

TEST-1 ÇIKARSAMA YÖNERGE

Çıkarırsama, bireyin gözlediği veya doğruluğunu kabul ettiği belirgin durumlardan çıkardığı bir yargıdır. Örneğin, bir kişi bir evden gelen piyano sesinden ve pencereden sızan ışıktan evde birisinin olduğu sonucunu çıkarabilir. Evdekiler dışarıya çıkarken ışığı açık bırakmış olabilirler. Müzik sesi de açık bırakılmış bir teypten veya radyodan geliyor olabilir. Bu testteki uygulamalardan her biri, doğru olduğunu kabul etmek durumunda olduğunuz olguları içeren bir metinle başlar. Her metnin altında, bu metne dayalı çeşitli çıkarırsamalar verilmiştir. Her çıkarırsamayı ayrı ayrı inceleyiniz ve incelediğiniz her bir çıkarırsamanın doğruluk- yanlışlık düzeyi hakkında karar veriniz. Her çıkarırsama metinde verilen bilgilere göre, kesin doğru veya yanlış ya da doğruya veya yanlışla yakın olabilir. Cevap kağıdında her bir çıkarırsama için D, MD, YV, MY ve Y sembolleri altında gösterilen boşluklar bulacaksınız. Her çıkarırsama için uygun olan sembolün altındaki boşluğu, sembollerin anlamına ilişkin açıklamaları dikkate alarak işaretleyiniz.

D (Doğru): Eğer çıkarırsamanın kesinlikle DOĞRU olduğunu düşünüyorsanız; yani bunun hiçbir şüpheye yer bırakmadan verilmiş olan olgu ifadesini izlediğini düşünüyorsanız, D sembolünü işaretleyiniz.

MD (Muhtemelen Doğru): Metinde verilen olguların ışığı altında, çıkarırsamanın doğru olma olasılığının daha çok olduğunu yani MUHTEMELEN DOĞRU olduğunu düşünüyorsanız, MD sembolünü işaretleyiniz.

YV (Yetersiz veri): Metinde verilen olgular, bir yargıya varmak için gerekli bilgi ve ipuçlarını vermiyorsa, dolayısıyla verilen çıkarırsamanın doğru ya da yanlış olduğunu söyleyemiyorsanız YETERSİZ VERİ anlamına gelen YV sembolünü işaretleyiniz.

MY (Muhtemelen Yanlış): Metinde verilen olguların ışığı altında, çıkarırsamanın yanlış olma olasılığının daha çok olduğunu yani MUHTEMELEN YANLIŞ olduğunu düşünüyorsanız, MY sembolünü işaretleyiniz.

Y (Yanlış): Çıkarırsamanın, verilen olguların yanlış yorumlanmasından ya da çıkarırsamanın olgulara veya olgulardan çıkarılması gereken çıkarırsamalara ters düşmesinden dolayı, kesinlikle YANLIŞ olduğunu düşünüyorsanız Y sembolünü

işaretleyiniz. Bazen bir çıkarsamanın muhtemelen doğru ya da muhtemelen yanlış olduğuna karar verirken pratik olarak herkesin sahip olduğu ve yaygın kabul gören belirli bilgileri kullanmanız gerekmektedir. Aşağıda verilen örneği inceleyiniz. Doğru cevaplar koyu renkli kutucuklarla belirtilmiştir.

ÇIKARSAMALAR

1. Hikâyenin beğenilip beğenilmediğini ve nasıl anlaşıldığını ölçmeyi amaçlayan testler hem filmi gören hem de sadece kitabı okuyan öğrencilere uygulanmıştır.
2. Film gören öğrencilerden ders dönemi başında kitabı okumaları istenmiştir.
3. Buna benzer bir uygulamaya girişecek diğer edebiyat öğretmenlerinin hiçbiri benzer sonucu elde edemez.
4. Bu çalışmayı yapan öğretmen (edebiyat öğretmenliğini sürdürdüğü takdirde) bundan sonra, bu uygulamayı yapma konusunda serbest bırakıldığında, uygun bulduğu filmleri öğretim aracı olarak kullanmaya devam edecektir.
5. Bu iki tip öğretim uygulaması sonunda, filmi gören sınıfın sadece kitabı okuyan sınıflara kıyasla “Büyük Umutlar” filmi daha çok beğendiği ve anladığı yolunda herhangi bir kanıt elde edilememiştir.
6. Öğrenciler birçok konuyu kitaplardan daha çok filmlerden öğrenebilirler. Yapılan araştırmalar, ABD’de göreceli olarak verem, zenciler arasında, beyazlara kıyasla daha yaygın olduğunu göstermiştir. Bununla beraber, aynı gelir düzeyine sahip zenci ve beyazlar arasındaki verem oranında çok az bir fark (eğer bir fark olarak kabul edilirse) vardır. ABD’de beyazların ortalama gelir düzeyi zencilerin ortalama gelir düzeyinden oldukça yüksektir.
7. ABD’de veremi ortadan kaldırmanın en kolay yolu, genel yaşam standardını yükseltmektir.
8. Yüksek gelir diliminde bulunan kişiler veremden korunma konusunda düşük gelir diliminde bulunanlardan daha iyi durumdadırlar.
9. Göreceli olarak yüksek gelir diliminde bulunan zenciler arasındaki verem oranı, düşük gelir diliminde bulunan zenciler arasındaki verem oranından daha düşüktür.
10. Zencilerin gelirlerinin yüksek ya da düşük olması, onların verem olma olasılıklarında bir farklılık yaratmaz.

Bir süre önce, Mississippi Eyaletinin Middletown kentinde kalabalık bir grup, yörenin Ticaret Odası'nın yeni başkanının konuşmasını dinlemek üzere bir araya geldi. Yeni başkan konuşmasında, “işçi sendikalarının hem vatandaşların durumunu hem de toplumun refahını daha ileriye götürmek için tüm sorumluluğu paylaşmalarını rica etmiyor, kesinlikle istiyorum” dedi. Merkez İşçi Sendikalarının toplantıda hazır bulunan üyeleri bu konuşmayı büyük bir coşku ile alkışladılar. Üç ay sonra Middletown'daki tüm işçi sendikaları Ticaret Odasına kayıt oldu. Bu temsilciler, başka grupların temsilcileriyle birlikte komitelerde çalıştılar, fikirlerini açıkladılar, aktif olarak belediye hizmetlerini iyileştirme projelerine katıldılar ve Ticaret Odasının bu projelerle ilgili olarak belirlediği hedeflere ulaşmasına yardım ettiler.

11. Hem İşçi Sendikası temsilcileri hem de diğer komisyonların üyeleri Ticaret Odasındaki ilişkileri sayesinde birbirlerinin görüşlerinin daha iyi farkına vardılar.

12. İşçi Sendikalarının Middletown Ticaret Odasına katılması bu kentteki işçi işveren yönetimindeki anlaşmazlıkları önemli ölçüde azalttı.

13. İşçi sendikalarının etkin olarak katılımı Ticaret Odası'nın komite toplantılarında çözülmeyen birçok anlaşmazlıklara neden oldu.

14. Sendika temsilcilerinin çoğu, Ticaret Odası tarafından yapılan Odaya katılma çağrısını kabul ettiklerine pişman oldular.

15. Bazı Ticaret Odası üyeleri, başkanlarının, sendika temsilcilerinin Odaya katılmalarını istemesinin akıllıca bir davranış olmadığı duygusuna kapıldılar.

16. Yeni başkan konuşmasında, işçi sendikalarının, vatandaşların durumunun daha da iyileştirilmesi için henüz sorumluluğu tümüyle paylaşmayı kabul etmediklerini belirtti.

ABD'de ilk gazete, Ben Harris'in yayım sorumluluğunda Boston'da 25 Eylül 1960 tarihinde yayımlandı ve aynı gün Vali Simon Bridestreet tarafından yasaklandı.

Bunun ardından, yayım sorumlusunun küçük gazetesini yaşatmak ve istediklerini yayımlamak yolunda verdiği savaş, basın özgürlüğünün korunması için verilen mücadelenin önemli bir aşamasını oluşturdu.

17. İlk Amerikan gazetesinin yayım sorumlusu, gazetenin yayımlanmasının yasakladığı 25 Eylül 1960'dan birkaç gün sonra öldü.

18. Ben Harris'in gazetesinin, ilk sayısının bir kopyası, hemen Vali Bridstreet'in dikkatine sunuldu.

19. Bu gazetenin sorumlusu valiyi eleştiren yazılar yazdı.

20. Ben Harris, bazı görüş ve amaçlarını korumada ısrarcı bir kişi idi.

TEST-2 VARSAYIMLAR FARKINA VARMA YÖNERGE

Varsayım, olduğu ya da doğruluğu kabul edilen bir şeydir. Birisi 1 Haziran'da mezun olacağım" derse, bu kişi Haziran'da yaşıyor olacağını ya da okulun kendisini mezuniyet için yeterli göreceğini veya benzeri şeyleri kabul etmekte ya da varsaymaktadır.

Aşağıda bazı ifadeler verilmektedir. Her ifadeden sonra önerilen birkaç varsayım yer almaktadır. Her bir varsayım için ifadeyi veren kişinin, o ifadede, o varsayımı gerçekten yapıp yapmadığına karar vermek durumundasınız. Varsayımın doğru olduğunu düşünüyorsanız, cevap kağıdında uygun yerdeki "VARSAYIM YAPILDI" ifadesinin altındaki boşluğu karalayınız. Varsayımın, verilen ifadeye dayalı olmadığını düşünüyorsanız cevap kağıdında "VARSAYIM YAPILMADI"nın altındaki boşluğu karalayınız.

Aşağıda bir örnek verilmiştir. Sağdaki çerçevede, cevapların cevap kağıdında nasıl işaretleneceği gösterilmiştir. Eğer aşağıdaki örnekte cevapların niçin doğru olduğunu göremezseniz açıklaması için, test uygulayıcısına sorunuz. Bazı ifadelerde varsayımlardan birden fazlası çıkabilirken diğer ifadelerde hiçbirisi çıkmayabilir. Teste başlamadan önce aşağıdaki örneği dikkatle inceleyiniz.

İfade: "Akıllı bir insan, kazancından haftada en az 100-150 bin lira biriktirebilir"
Önerilen Varsayımlar:

21. Aptallar haftada 100-150 bin lira biriktirmeyi akıl edemezler.

22. Her hafta 100-150 bin lira biriktirebilmek için insanın akıllı olması gerekir.

İfade: “Derhal üstün bir silahlı güç oluşturarak barış ve refahı koruyalım”.

Önerilen Varsayımlar:

23. Üstün bir silahlı güç oluşturmak barış ve refahın sürdürülmesinin garantisidir.

24. Eğer silahlarımızı artırmazsak en kısa zamanda savaşa gireriz.

25. Şimdi barış ve refah içindeyiz.

İfade: “Aile bütçesi için ayrılan paradan bir miktar artırabilen bir ev hanımının bu parayı kişisel gereksinimleri için harcamasına izin verilmelidir”.

Önerilen Varsayımlar:

26. Bazen ev hanımlarının aile bütçelerini, ev gereksinimlerini karşılayacak biçimde yönetme sorumlulukları vardır.

27. Aile bütçesi başka hiçbir şekilde ev hanımının kişisel gereksinimleri için para ayırmasına olanak sağlamaz.

İfade:” Atom enerjisinden yararlanmada başka yolların keşfedilmesinin uzun vadede insanlık için bir nimet olduğu anlaşılacaktır”.

Önerilen Varsayımlar:

28. Atom enerjisi çok çeşitli biçimlerde kullanılabilir.

29. Atom enerjisinden başka amaçlarla yararlanma yolunda yapılan buluşlar uzun vadeli yatırımlar gerektirecektir.

30. Atom enerjisinin şu andaki kullanım biçimleri insanlık için bir beladır.

İfade: “Zenith tam yaşanacak şehirdir. En düşük vergiler buradadır”.

Önerilen Varsayımlar:

31. Yetkin bir şehir yönetimi düşük vergileri beraberinde getirir.

32. Nerede yaşanılacağına karar verilirken, göz önünde tutulacak en önemli şey, yüksek vergilerden kaçınabilme olasılığının olmasıdır.

33. Zenith şehrinde yaşayanların çoğunluğu şimdiki şehir yönetiminden memnundur.

İfade: “Üniversiteye devam etmek isteyen öğrenci sayısı gittikçe arttığına göre çok sayıda üniversite binası yapılmalıdır”.

Önerilen Varsayımlar:

34. İnşa edilmesi gereken yeni üniversite binalarının sayısı yüksek öğrenim görmeyi düşünen lise öğrencilerinin gelecekteki eğitimlerine ilişkin planları ile bağlantılı olmalıdır.

35. Şu andaki üniversite binaları öğrenci sayısının çok fazla olması yüzünden kapasitesini aşmış durumdadır.

36. Öğrencilerin üniversiteye devam edebilmeleri için yeterli sayıda bina gerekmektedir.

TEST-3 TÜMDENGELİM YÖNERGE

Bu testte her bir uygulama, iki önerme ifadesi ile bunları izleyen bazı olası sonuçları içermektedir. Bu testin amacı bakımından, iki önermenin de istisnasız doğru olduğunu kabul ediniz. Önermelerin altındaki ilk sonucu okuyunuz.

Bunun, verilen önermelerin zorunlu bir sonucu olduğunu düşünüyorsanız, cevap kağıdına “SONUÇ İZLER” başlığı altındaki boşluğu iyice karalayınız. Eğer sonucun verilen önermeyi izlemediğini düşünüyorsanız, genel bilgileriniz çerçevesinde doğru olduğuna inansanız bile “SONUÇ İZLEMEZ” başlığı altındaki boşluğu iyice karalayınız.

Bunun gibi diğer her bir sonucu okuyunuz ve karar veriniz. Ön yargılarınızın kararınızı etkilemesine izin vermemeye çalışınız. Yalnızca verilen önermelere bağlı kalınız ve her bir sonucun önermeleri zorunlu izleyip izlemeyeceğine karar veriniz. Bu önermelerden herhangi birindeki “bazı” sözcüğü bir grup şeyin belirsiz bir kısmını veya miktarını ifade etmektedir. “Bazı” ifadesi grubun en az bir kısmını belki de tamamını kastetmektedir. Bu nedenle “bazı tatiller yağmurludur” derken, tatillerden en az birinin, muhtemelen birden fazlasının ve hatta belki de hepsinin yağışlı olduğu söylenmek istenilmektedir.

Belli bir şehirde, belli bir yıl içinde, tüm ciddi çocuk felci vakaları 10 yaşından küçük çocuklarda ortaya çıktı. O yıl çocuk felci aşısı yaptıranlardan hiçbirinde ciddi bir çocuk felci durumu görülmedi. Bundan dolayı,

37. 10 yaşından küçük bazı çocuklar çocuk felci aşısı olmamışlardı.

38. Çocuk felci aşısı olanların tamamı 10 yaşından büyüktü.

39. 10 yaşından küçük çocukların bazıları o yıl çocuk felci aşısı olmuşlardı.

Eğer bir insan batıl inançlı ise, falcılara inanır. Bazı insanlar falcılara inanmazlar. Bundan dolayı,

40. Eğer bir insan batıl inançlı değilse, falcılara inanmayacaktır.

41. Bazı insanlar batıl inançlı değildir.

42. Eğer bir insan falcılara inanıyorsa o batıl inançlıdır.

Okullar için daha büyük bütçe ayrılmasına taraftar olan kişilerden bazıları lise eğitiminin herkes için zorunlu olmasına karşıdır. Yalnızca eğitimin önemine içtenlikle inanan kimseler okullara daha büyük bütçe ayrılmasından yanadır. Bundan dolayı,

43. Eğitimin önemine içtenlikle inanan kimselerden bazıları lise eğitiminin herkes için zorunlu olmasına taraftar değildirler.

44. Lise eğitiminin zorunlu tutulmasına taraftar olanlardan bazıları öğretim konusuna içtenlikle inanmamaktadır.

45. Öğretimin önemine içtenlikle inanan bir kimse lise eğitiminin zorunlu olmasına karşı çıkamaz. Bazı fanatikler (tutku haline gelmiş düşüncelere sahip kimseler) içten idealist kimselerdir. Bütün fanatikler sıkıcıdır. Bundan dolayı,

46. Bazı içten idealist kişiler sıkıcıdır.

47. Bazı sıkıcı kimseler içten idealistlerdir.

48. Hiçbir sıkıcı kimse içten idealist değildir.

49. Eğer bir kimse içten idealist ise, o kimse muhtemelen sıkıcıdır.

Eğer bir düşünce inanış üzerine temellendirilmez ise en zayıf karşı görüşlerle bile çökebilir. Düşüncelerimizin çoğu bir inanışa dayanmamakta gelişigüzel benimsenmektedir. Bundan dolayı,

50. İnanışlarımızın çoğundan bir tartışma sonunda vazgeçmemiz mümkündür.

51. Birçok insan körü körüne bağlı olduğu inançlara sahiptir.
52. Eğer bir insanın düşünceleri değişirse, ya da karşı görüşlerle çökerse, öncelikle o inanış inanca dayanmıyor demektir. Tüm iyi atletlerin fiziksel kondisyonları iyidir. Bazı iyi atletlerin okul başarıları ise zayıftır. Bundan dolayı,
53. Okul başarısı zayıf olan bazı öğrencilerin fiziksel kondisyonları iyidir.
54. Eğer bir öğrencinin fiziksel kondisyonu iyi ise, okul başarısı zayıf olacaktır.
55. İyi fiziksel kondisyona sahip bazı öğrencilerin okul başarıları zayıftır.
56. Hem okul başarısı iyi olan hem de iyi atlet olan her öğrencinin fiziksel kondisyonu da iyidir.
- Tüm büyük romanlar birer sanat eseridir. Tüm büyük romanlar hayal dünyamızı sararlar. Bundan dolayı,*
57. Hayal dünyamızı saran her şey bir sanat eseridir.
58. Bazı sanat eserleri hayal dünyamızı sararlar.
59. Hayal dünyamız pek çok değişik şey tarafından doldurulabilir. Gelir düzeyi yüksek olan hiçbir kimse gelir vergisi ödemekten kaçamaz. Gelir düzeyi yüksek olan bazı kimseler gelir vergisi ödemekten hoşlanmazlar. Bundan dolayı,
60. Gelir düzeyi yüksek olan bazı kimseler istemedikleri bazı şeyleri yapmak zorunda kalırlar.
61. Gelir vergisini ödeyen herkesin gelir düzeyi yüksektir.

TEST-4 YORUMLAMA YÖNERGE

Aşağıda yazılı olan her madde, kısa bir paragraf ile bunu izleyen birkaç sonuçtan oluşmaktadır.

Bu testin amacı bakımından, kısa paragrafta belirtilen her şeyin doğru olduğunu kabul ediniz. Yapılacak iş, önerilen her bir sonucun mantıken paragrafta verilen bilgilerden, şüphe götürmez bir biçimde çıkartılıp çıkartılmayacağına karar vermektir.

Eğer önerilen sonucun akla uygun, şüphe götürmez bir biçimde verilen paragraftan çıkartılabileceğini düşünürseniz. (Tamamen ve gerekli biçimde izlemese bile) cevap kağıdına “SONUÇ ÇIKARTILIR” başlığı altındaki boşluğu karalayınız. Eğer verilen sonucun şüphe götürmez bir biçimde çıkartılamayacağını düşünüyorsanız o zaman “SONUÇ ÇIKARTILMAZ” başlığı altındaki boşluğu işaretleyiniz.

Bazı durumlarda önerilen sonuçların birden fazlası verilen paragraftan çıkarılabilirken, diğer bazı durumlarda ise hiçbiri çıkartılamayabilir.

A.B.D.’de belli bir yılda liselerin 3. ve 4. sınıflarında okuyan 2.800.000 öğrenciden yalnızca 830.00’i fen, 660.000’i matematik derslerine kayıt olmuştur.

62. Söz konusu yılda bazı liselerde 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin tümünün fen ve matematik derslerini almaları zorunlu tutulmamıştır.
63. Belirtilen yılda 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yarısına yakınının fen ve matematik derslerini almamalarının başlıca nedeni, bu öğrencilerinin, bu dersleri lisenin 1. ve 2. sınıfında almış olmalarıdır.
64. Belirtilen yıl içinde ABD’nin liselerindeki bazı 3. ve 4 sınıf öğrencileri ne fen ne de matematik dersi alıyorlardı.

Bir Los Angeles gazetesi belirli bir zaman içinde Los Angeles bölgesinde araba kazasına karışan kadın ve erkek sürücülerini kapsayan bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın sonucunda erkek sürücülerin 1210, kadın sürücülerin 920 kazaya karıştıkları ortaya çıkmıştır.

65. Eğer araştırmanın yapıldığı dönem tipik bir dönem olarak kabul edilirse, Los Angeles bölgesindeki kazalara erkek sürücüler kadın sürücülerden daha fazla karışmaktadır.

66. Herhangi bir günde Los Angeles bölgesinde araba kullanan erkeklerin sayısı kadınlardan daha fazladır.

67. Los Angeles bölgesinde ergenlik çağındaki erkek çocuklar, ergenlik çağındaki kız çocuklarından daha fazla araba kazalarına karışmaktadır.

Bir sosyolog, belli bir grup otel ve lokanta işletmecisinin otellerine ya da lokantalarına konuk veya müşteri olarak Çinlileri kabul edip etmeyeceklerine ilişkin tutumlarını, posta ile gönderilen anketlerle araştırdı. Sonra, bu otel ve lokantaları bir Çinli çiftin ziyaret etmesini sağlayarak bu çiftten hangi kuruluşların kendilerine gerçekten hizmet verdiğini öğrendi. Bu Çinli çifte hizmet veren kuruluşların %90'dan fazlasının daha önceden, Çinlilere hizmet veremeyeceklerini belirtenler olduğunu buldu.

68. Bir eyleme yönelik olarak belirtilen tutumlar, her zaman davranışın güvenilir bir göstergesi değildir.

69. Belirtilen tutumların ölçülmesini amaçlayan araştırmalar, insanların günlük yaşamdaki davranışlarında ne yapacaklarını anlamaya hiçbir katkıda bulunamazlar.

70. Çinli çifte yolculukları boyunca hizmet veren otel ve lokanta işletmecilerinin çoğunluğu daha önce Çinlileri konuk ya da müşteri olarak kabul etmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Son 2000 yıllık tarih göstermiştir ki, savaşlar giderek sıklaşmış ve daha yıkıcı hale gelmiştir. 20. yüzyıl şimdikiye kadar her iki konuda da en kötü göstergelere sahiptir.

71. İnsanlık, barışı koruma yeteneğinde fazla bir gelişme göstermemiştir.

72. Bilim daha güçlü silahlar ürettikçe, savaşlar daha yıkıcı olmaktadır.

73. Son 300 yıl içinde insanlar, MS (milattan sonra) 1 yıldan bu yana herhangi bir 300 yıl boyunca yaptıkları savaşlardan daha sık ve daha yıkıcı savaşlara katılmışlardır.

Genellikle yatar yatmaz uyurum. Fakat yaklaşık ayda iki kez akşamları kahve içerim ve ne zaman bunu yapsam, yatağa girdikten sonra saatlerce uyanık kalır, sağa sola döner dururum.

74. Çoğunlukla benim sorunum zihinseldir. Akşamları içtiğim kahvenin beni uyanık tutacağından o kadar emin olurum ki, bundan dolayı kahve beni uyutmaz.

75. Gece kahve içtikten sonra hemen uyuyamam çünkü kahvedeki kafein saatlerce sinirlerimi ayakta tutmaktadır.

76. Uyumamı engelleyen ve yatakta dönüp durmama neden olan şey her ne ise, akşamın erken saatlerinde içtiğim kahve ile ilgilidir.

Radyasyon kurbanları (örneğin atomik patlama sonucu çoğunlukla kansızlıktan ölmektedir. Çünkü kemik iliklerinin kan yapıcı özellikleri hasar görmektedir. Günlük tıbbi uygulamalarda, röntgen ışınının dozu insanların radyasyona bağlı rahatsızlıkların kurbanı olmalarını önlemek için son derecede dikkatli biçimde

ayarlanmalıdır. Tavşanlar üzerinde deneme yapan Dr. Leon Jacobson hayvanların dalak ve apandisitlerinin kurşunla korunmaları durumunda, öldürücü dozda röntgen ışını alsalar bile ölmediklerini göstermiştir. Hasar görmemiş olan dalak ve apandisit, zarar gören dokuların yeniden iyileşebilmeleri için yeterli kanı üretebilmektedir.

77. Tavşanlarda, radyasyon sonucu, kemik iliği kan yapıcı işlevini yitirdiğinde, zarar görmemiş belli organlar bu eksikliği telafi etmek eğilimindedir.

78. Dr. Jacobson'un tavşanlar üzerindeki deneyleri, yeterince geniş insan grupları üzerinde denenip aynı sonucun elde edilemeyeceğine bakılmalıdır.

79. Bazı hayvan türlerinden kan, birden fazla organ tarafından üretilebilir. ABD'de yayımlanan haftalık bir dergi Katolik Kilisesinin sağlık ve sansürle ilgili eylemlerini eleştiren bazı makaleler yayımladı ve yayımdan hemen sonra bir Doğu şehrinin yetkili yerel okul kurulu bu derginin lise kütüphanelerine girişini yasakladı.

80. Yetkili yerel okul kurulu üyelerinin çoğunluğu Katolik kilisesinin gücünden çekiniyorlardı.

81. Söz konusu şehirdeki insanların çoğunluğu Katolik olmalı idi.

82. Dergi bu makaleleri yayınlamamalıydı.

Belirli bir yılda, ABD'deki nüfus istatistikleri raporuna göre ABD'de yaklaşık 1.650.000 kişi evlenmiş, 264.000 kişi de boşanmıştır.

83. Eğer yukarıdaki oranlar hala doğru ise ABD'de her yıl boşananların yaklaşık 6 katı evlenmektedir.

84. ABD'de boşanma göreceli olarak kolaydır.

85. ABD'de boşanma oranı çok yüksektir.

TEST-5 KARŞI GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ YÖNERGE

Önemli sorunlara ilişkin kararlar alırken, söz konusu kararlara dayanarak oluşturan güçlü görüşlerle zayıf görüşleri birbirinden ayırabilmek gerekir.

Bir görüşün güçlü olabilmesi için hem önemli hem de doğrudan sorunla ilgili olması gerekir. Bir görüş, genel anlamda büyük bir önem taşısa bile, doğrudan sorunun özü ile ilgili değilse veya fazla bir önem taşımıyorsa ya da sorunun önemsiz yönleri ile ilgili ise zayıf bir gerekçedir.

Aşağıda bir dizi sorun verilmiştir. Her sorunu birkaç görüş izlemektedir. Bu testin amacı bakımından her görüşü doğru kabul etmelisiniz. Sizden istenen bu görüşün GÜÇLÜ veya ZAYIF olduğuna karar vermenizdir.

Bir görüşün güçlü olduğu düşüncesinde iseniz cevap kağıdında görüş "GÜÇLÜ", değilseniz "ZAYIF" sözcüğünün altındaki boşluğu karalayınız. Her bir gerekçeyi ayrı ayrı değerlendiriniz, kendi kişisel tutumlarınızın değerlendirmenizi etkilememesine çalışınız.

Eğer nitelikleri uygunsa ABD'deki evli kadınlar resmi okullarda öğretmen olarak çalıştırılmalı mıdır?

86. Hayır; ülkede ihtiyaç duyulan öğretmenlik mesleği sayısının üstünde bekar kadın vardır.

87. Evet; kadınlar evlendikten sonra, daha iyi öğretmen olma eğilimindedirler.

88. Hayır; bir annenin ilk sorumluluğu kendi çocuklarına karşıdır.

ABD hükümeti, yeni silahlar, araç ve gereçler üzerinde yapılmakta olan denemelerden beklenen sonuçlardan önce deneme programlarının ayrıntılarını vaktinden önce açıklamak yoluyla, halkın bilimsel araştırma programlarının ayrıntıları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamalı mıdır?

89. Hayır; halka geniş bir biçimde tanıtılan çalışmalar başarısız olduğunda bazı kişiler hükümeti eleştirirler.

90. Evet; ancak bu şekilde bilinçlendirilen bir toplum ülkenin güvenliği bakımından gerekli görülen araştırma ve geliştirme çalışmalarına gereken desteği sağlar.

91. Evet; projeler halkın ödediği vergilerle desteklenir, toplum da parasının nerelere harcandığını bilmek ister.

Davaların bir jüri tarafından karara bağladığı mahkemelerde, birbirleri ile hukuki bir anlaşmazlığa düşmüş olan zengin ve fakir kişilere yasaların hemen hemen eşit olarak uygulandığı söylenebilir mi?

92. Evet; her iki tarafın avukatları jüri üyelerini muhtemel yanlılık yönünden sorgulama olanağına sahiptir.

93. Hayır; mahkemede jüri üyelerinin çoğu karşı tarafın zengin olduğunu bildiğinden fakir insanlara karşı daha sempatik olurlar, jüri üyelerinin sempatisi onların bulgularını etkiler.

94. Hayır; zenginlerin fakirlere karşı kazandıkları davaların sayısı, fakirlerin zenginlere karşı kazandıkları dava sayısından biraz daha azdır.

ABD hükümeti belli başlı sanayi kuruluşlarını devletleştirme yolu ile her isteyene iş vermeli ve ürünleri maliyetine satmalı mıdır?

95. Hayır; Hükümetin ekonomik ve bürokratik gücünün bu kadar artması halkın kişisel ve siyasal özgürlüğünü kısıtlar.

96. Evet; devlet zaten postaneleri, karayollarını, silahlı kuvvetleri, parkları, halk sağlığı hizmetlerini ve diğer bazı kamu hizmetlerini yönetmektedir.

97. Hayır; rekabetin ve kâr amacının bu derece ortadan kaldırılması sonucunda, yararlı yeni mal ve hizmetlerin üretilmesi için gerekli olan girişimler azalacaktır.

ABD'de hükümetin bazı politikalarına karşı olan gruplara sınırsız bir basın ve konuşma özgürlüğü tanınmalı mıdır?

98. Evet; demokratik bir ülke ancak serbest ve sınırsız tartışma ile eleştirinin bulunduğu bir ortamda hayat bulur.

99. Hayır; ülkemizin yönetim biçimine karşı olan diğer ülkeler, kendi topraklarında görüşlerimizin özgürce ifade edilmesine izin vermezler.

100. Hayır; eğer basın ve konuşma özgürlüğü tam olarak verilirse karşı gruplar birçok ciddi iç çekişmelere neden olur, hükümetin durumunu temelden sarsar, bunun doğal bir sonucu olarak demokrasimizin kaybedilmesine yol açar.

EK 3: Liderlik Yönelimleri Ölçeği

Ölçekteki soruları kendinize uygun olacak şekilde 1'den 5'e kadar olan seçeneklerden birini seçerek yanıtlayabilirsiniz.

1=Hiçbir zaman 2_Nadiren 3=Bazen 4=Sık sık 5=Her zaman

Madde No	Liderlik Ölçeği Maddeleri	1	2	3	4	5
L1	Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm					
L2	Diğer insanları destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm					
L3	İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır					
L4	Ellerinden gelenin en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm					
L5	Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım					
L6	Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım					
L7	Karşıt görüşlere sahip insanları ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir					
L8	Karizmatik bir insanımdır					
L9	Problemlerin mantıklı çözümlenme ve dikkatli düşünmeyle çözülebileceğine inanırım					
L10	Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm					
L11	İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim					
L12	Diğer insanlar için ilham kaynağım					
L13	Net, akılcı politikalar ve süreçler geliştirir ve uygularım					
L14	Alınan kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim					
L15	Sınıf içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür, çözme konusunda yılmadan çalışırım					
L16	Hayal gücüm kuvvetlidir ve yaratıcıyım					

L17	Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım					
L18	Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim					
L19	Güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim					
L20	Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılarım					
L21	Açık ölçülebilir hedefler ortaya koyar ve kişileri sonuçlarından sorumlu tutarım					
L22	İyi bir dinleyiciyim diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım					
L23	Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim					
L24	Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım					
L25	Detaya önem veririm					
L26	İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim					
L27	Yeterli desteği sağlamak için okul içi ve dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm					
L28	Sadakat ve şevk aşılarım					
L29	Eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda hiyerarşinin gerekliliğine inanırım					
L30	Katılımı destekleyen bir liderim					
L31	Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşıırım					
L32	Çevredeki insanlar için kişiliğimle model/örnek bir liderim					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

- **İsim:** Cihan Bölükbaşoğlu
- **Uyruğu:** T.C

İŞ TECRÜBELERİ

- Çanakkale Troya Tenis Klubü (2013-2015)
- Çanakkale Gençlik Spor Tenis Eğitim Merkezi (2015-2016)

ÖĞRENİM DURUMU

- Lise : Yomra Lisesi (1997-2000)
- Ön Lisans : Balıkesir Üniversitesi Edremit Meslek Yüksek Okulu Ev Cihazları Teknolojisi (2005-2007)
- Lisans : Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi (BESYO) Antrenörlük Eğitimi Bölümü (2010-2017)
- Yüksek Lisans : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hareket ve Antrenman Bilimleri (2017-2021)

BRANŞLAR

- Tenis (3. Kademe Antrenör)
- Tenis

YABANCI DİL VE DÜZEYİ

- İngilizce: Orta Seviye

SERTİFİKALAR VE BELGELER

- Kıdemli 3. Kademe Tenis Antrenörlüğü